د پوهنې وزارت

ریاضي

درېیم ټولګی

Ketabton.com

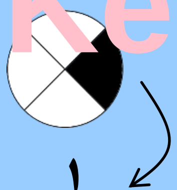

$\frac{۱}{۴}$

۶ − ۱ < ۶ + ۱

۹ + ۲ > ۱۰

۶ + ۵ = ۱۱

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پاميريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ايماق، هم پشه يان
دا هېواد به تل ځليږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سينه کې د آسيا به — لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مودی رهبر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: ریاضي

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د ریاضي دیپارټمنټ د درسي کتابونو مؤلفین

اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډیټ دیپارټمنټ غړي

ټولګی: دریم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېره	سرليکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قيمت	۱
۲	اټکل او تخمين	۹
	دویم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پيژندل.	۱۵
	دریم فصل	
۵	د جمعې په عمليې کې د لس دانه ييزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عمليې ازميښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق	۲۶
۱۰	د پور اخيستلو په صورت کې د تفريق د عمليې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفريق د عمليې ازمايل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عمليه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفريق عمليه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عمليې پيژندنه	۴۲
۱۷	د يوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخيستلو طريقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عمليه کې د بدلون خاصيت	۵۵
۲۲	په ۱، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول	۵۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	سرليکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزې يا جنتري پېژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

په عد دونو کې دارقامو مقامي قیمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قیمت

هدف:زده کوونکي به د یو رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي.

گرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسیزو او سلیزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

پام وکړئ:

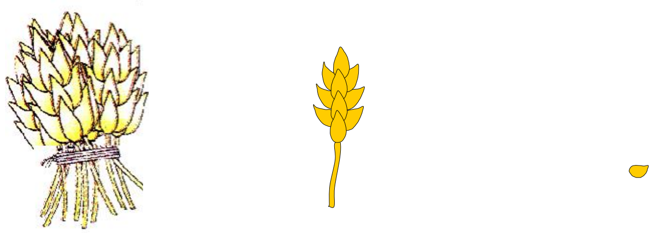

١ ١٠ ١٠٠

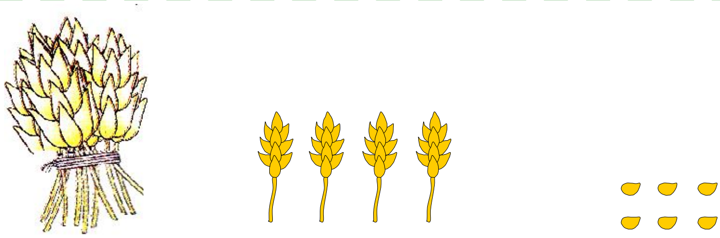

٦ ٤٠ ١٠٠

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښیي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ یویز، ٤ د غنمو ١٠ دانه یي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو د لسو وږو یوه ګیډۍ د ١٠٠ عدد راښیي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کیږي.

یویز	لسیز	سلیز
٦	٤	١

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

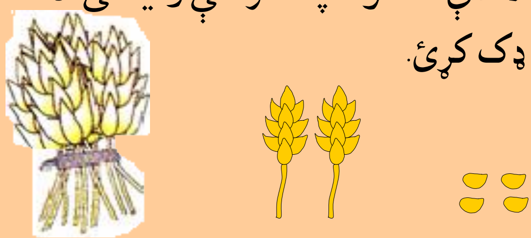

____ یویز ____ لسیز ____ سلیز، ټوله ____ کیږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

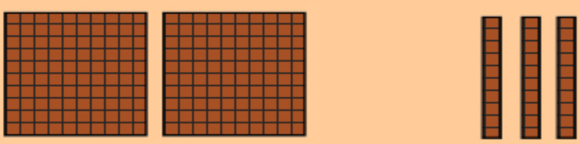

۳ لسیز او ۲ سلیز ____ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

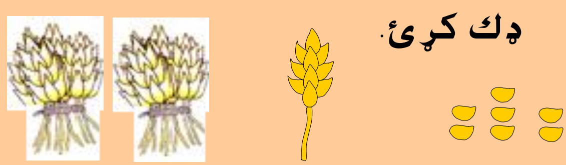

____ یویز ____ لسیز ____ سلیز ټول ____ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې یې وښیاست.

یویز	لسیز	سلیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز [۳۹۸] کیږي

٦ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز [ ] کیږي.

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز [ ] کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱-مثال:	۷۸۲ =	۲	یویز	۸	لسیز	۷	سلیز
۲-مثال:	۸۹ =	۹	یویز	۸	لسیز	۰	سلیز
	۷۰ =		یویز		لسیز		سلیز
	۲۰٦ =		یویز		لسیز		سلیز
	۷٦۰ =		یویز		لسیز		سلیز
	۹۵۲ =		یویز		لسیز		سلیز

۳- لاندې هریو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په تورو وليکئ.

۷۴٦ ....

٦۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ٦ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

٦- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کين لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د ۳۳عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوټو په واسطه وښياست؟

ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوټ کې وښياست.

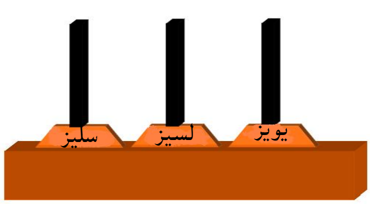

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.
الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟.......................................
ب- د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟ ....
ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي ؟ ....
د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي.

فعالیت

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هریوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښیي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیرې چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي
او هم د هغو تر ټولو کوچنیو او تر ټولو لویو عددونو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترټولو کوچنی عدد ------

ترټولو لوی عدد ------

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د مثال په توګه دوا‌ړه مساوي عددونه په خپلـو کتـابچو کـې د غشي په واسطه یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یودانهیي او ۲ لسیز	۴ یودانهیي او ۷ لسیز	۲ یودانهیي او ۵ لسیز
۱۴ یودانهیي او ۲ لسیز	۱۲ یودانهیي او ۴ لسیز	۳ یودانهیي او ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګتې اخیستـو سره د ښـي لـوري جدولونه د کیڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کـړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشـي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

→

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

→

یویز	لسیز	سلیز

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

→

یویز	لسیز	سلیز

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلـو کتـابچو کـې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ۷٦ د عـــدد ارقـــام پــه کومـــو مرتبـــو کـــې قـــرار لري؟.........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه يو عدد وليکئ چې په هغه کې يو يز، لسيز وجود ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شميرلو کې له ۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹۹ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه وليکئ چې د يو يز رقمونه يې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست: اټکل او تخمین

هدف: زده کوونکي د تخمین په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمین کړای شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمینوو او بیا د شمیرلو په واسطه يې دقیقه اندازه د یویزو او لسیزو په شکل تاکو. ګورو چې زمونږ تخمین په کومه اندازه حقیقت ته نژدې دی. په حقیقت کې تخمین کول یو هوښیارانه سوچ یا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کیږي. عموماً په کورنیو کې د کوچنیانو د ساعت تیرۍ لپاره ډیر ښه ده. مثلاً که چیرې په کورنۍ کې زردآلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره یو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته ووايې چې چا څو دانې خوړلي دي؟ چا زیات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر یو د خپل فکر سره سم یو عدد وايې په پای کې دقیق شمیرل کیږي. لیدل کیږي چې د کوم یوه تخمین حقیقت ته نژدې دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختټکی او یا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښیږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښیي. بیا دی هغه په یوه پاکټ یا کځوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وویشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هرډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمین او دقیقو شمیرلو وي.

۲. د ډلې هریو تن دې د پاکټ یا کځوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته ځوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کځوړې د ننه توکي دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یې دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ډلو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

۲. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشویق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضیح کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل

دریم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او لیکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ویې شمیري طبقې، او اړوند یې مرتبې یې وپېژني او بیایې ولیکې.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې تـول عـددونـه پـه دویـم تـولګي کـې پیژندلي او لوسـتلي دي چـې ۹۹۹ درې مرتبـې لـري دا درې مرتبـې لومړی مرتبه (دیویز و مرتبه) بلل کیږي. که چیـرې پـه ۹۹۹ بانـدې د یوه عدد ور زیات کـړو د ۱۰۰۰ عـدد لاس تـه راځـي چـې دا عـدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم یې د (۱) عدد او په دویمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه لیدلای شئ چې هره مرتبه یې د (یویز، لسیز او سلیز) درې مرتبې لري.

	لومړی مرتبه (د یویزو مرتبه)			دوهمه مرتبه (زریزو مرتبه)		
عدد	د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړۍ مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰) یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰ ، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰ ، ۵۰۰۰، ٦۰۰۰ ، ۷۰۰۰ ، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري، که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰٦۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

فعالیتونه

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یویزو مرتبه   د لسیزو مرتبه   د سلیزو مرتبه   د یوزریزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو يې وليکئ د نومورو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زریز	سلیز	لسیز	یویز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا او نه زرو اته سوه درې ځلوېښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

زریز	سلیز	لسیز	یویز

۳- کله چې تا سو نهه زره درې وواياست په يوه جدول کې يې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنگه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زریز	سلیز	لسیز	یویز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زریز	سلیز	لسیز	یویز

کورنی دنده

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو يو جدول رسم او د ۲۰۱٦،۲۰۰۷ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په عددي بڼه او رقمونه يې په لاندي جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٦- ځلور زره یو سلو شپږ په ارقامو ولیکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو ولیکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ او هم د ۸ او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

ځرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی. که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې يې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی. که چېرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او نومورۍ عدد د (۱)رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبه کې د۱ ، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو، د ۹۰۰۰۱ ، ۹۰۰۰۲ ، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي . همدارنگه که چېرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسیزو، سلیزو او زریزو په مرتبو کې د ۱ ،۲، ۳، ۰۰۰۰۰، ۹ رقمونه ولیکو د ۹۰۷٦۸ ، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲، .....، ۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وگورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

٧	٢	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره
٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت
٣) دوه دېرش زره
٤) اته ویشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٢		٥
٣	٢			
٢				٥

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ٣٨٩٣٠ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦٥٠٠٤ ....
٢- ٧٣٦٤٢ ....
٣- ١٠٠٠٠٠ ....
٤- ٨٧٠٠٧ ....
٥- ٩٩٩٩٩ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او په تورو دې ولیکی.

٣٤٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩٥٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- څو داسې عددونه وليکئ چې د سليزو په مرتبه کې يې۹ او د لسيزو په مرتبه کې يې ۳ يې وي.

۲- يو داسې عدد وليکئ چې د سليزو په مرتبه کې يې ۴ او د زريزو په مرتبه کې يې ۲ راغلي وي.

۳- يو داسې عدد وليکئ چې د يويزو په مرتبه کې يې ۴ او د لس زريزو په مرتبه کې يې ۷ راغلي وي.

۴- داسې يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې يې ۴ او د سليزو په مرتبه کې يې ٦ راغلي وي.

۵- داسې يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې يې ۹ او وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دويمې طبقې په نورو مرتبو کې يې صفر ليکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنۍ دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو يو جدول رسم او د ۱٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

سل زريز	لس زريز	زريز	سليز	لسيز	يويز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل

جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه د لس دانه ییزو ډلو په جوړولو سره ترسره ورسوي.

۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوی اړوندو عملیوته پاملرنه وکړئ.

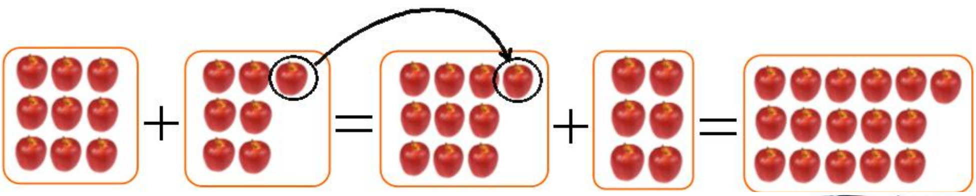

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

۲- مثال

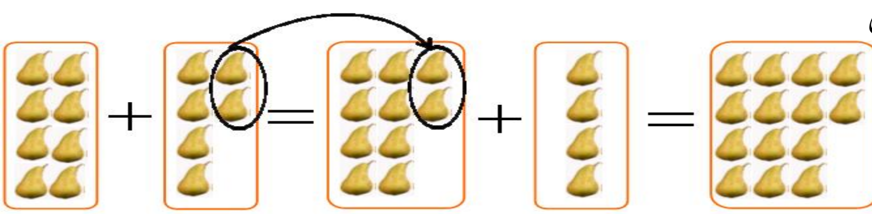

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

حل شوي مثال په نظر کې ونیسئ او تش ځایونه یې ډک کړئ.

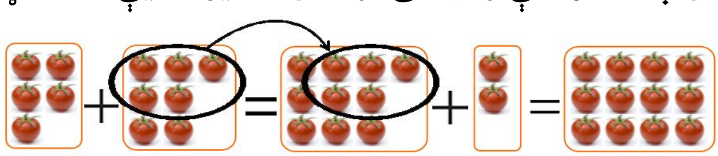

□+□=□+□=□

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

١٣ = ٣ + ١٠ = ٧ + ٢

___ = ___ + ١٠ = ٢ + ۵ ، ___ = ___ + ١٠ = ٩ + ٧

___ = ___ + ١٠ = ٢ + ٩ ، ___ = ___ + ١٠ = ٧ + ٨

___ = ___ + ١٠ = ٩ + ٨

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

١۴ = ۴ + ١٠ = ٢ + ٨

١٣ = ___ + ___ = ۴ + ٩ ، ١۵ = ___ + ___ = ٨ + ٧

١٢ = ___ + ___ = ٩ + ٣ ، ١٢ = ___ + ___ = ٧ + ٩

١٣ = ___ + ___ = ٢ + ٧

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

___ = ۴ + ___ = ٨ + ۶

___ = ___ + ١٠ = ٧ + ٣

___ = ٠ + ___ = ۶ + ۴

کورنۍ دنده

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ١٠ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکی په دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال :

زرريز	سليز	لسيز	يويز
①	①	①	
٢	٥	٣	۴
+ ٦	٧	٦	٧
٩	① ٣	① ٠	① ١

$$\begin{array}{r} ①\,①\;\;①\;\; \\ ٢\;٥\;٣\;۴ \\ +\;٦\;٧\;٦\;٧ \\ \hline ٩\;٣\;٠\;١ \end{array}$$

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r} ٦۴٣٥ \\ +\;١٥٨٦ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ٥٨۴٣ \\ +\;٦٠٨٠ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ٧٣٢١ \\ +\;٢٦٠٩ \\ \hline \end{array}$$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ٢٧٠٣ \\ +\;٩٦١٩ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ١٠٨٧ \\ +\;٩٩۴ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ٣۴٠٥٦ \\ +\;٦۴٩٦٧ \\ \hline \end{array}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې د جمعې پوښتنې حل کړئ.

۳۴۵٦	۱۰۰۴۷	۱۴۴۳
+ ۴۰۹۰۷	+ ۹۹۹۳	+ ۱۸۵۸
□	□	□

۲- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو کې ولیکئ او په تشو ځایونو کې یې مناسب عددونه ولیکئ.

(۱)	(۱) (۱)	
۸ ۸ ٦	□ ۷ ۳	□ □ □
+ □ ۰ □	+ ۳ ۴ □	+ ۴ ۷ ۸
۱۳ ۹ ۴	۵ ۲ ۲	۴ ۷ ۸

(۱)	(۱)	(۱) (۱)
۷□ □ ٦	۸ ۷ ٦	٦ ۷ ۸
+ ۴ ۳ □	+ □ □ □	+ ۳ ۲ □
۷ ۷ ۹ ۰	۱۱ ۰ ۹	۱۰ ۰ ۱

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار یې د سودا اخیستلو لپاره ۷۰٦ افغانۍ نورې هم ورکړې اوس له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګې او د زردالو ۵۵۰ نیالګې موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نیالګې څومره دي؟

۵- کریمه له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کریمې پیسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته یې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم یې کړئ چې پلار یې زامنو ته څو افغانۍ ورکړې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

١	١	
١	۴	٨
٢	۶	۵
+ ١	٠	٠
۵	١	٣

١	١	
١	٧	۶
٢	٠	٠
۵	٢	٠
+	۶	۴
٩	۶	٠

د جمعې لومړی جز →	٢	۵
د جمعې دویم جز →	١	٢
د جمعې دریم جز →	+ ١	٠
د جمعې حاصل →	۴	٧

فعالیتونه

١- جمع یې کړئ.

الف:
```
 ٣۴٧
 ١٠٠
 ١٢٣
+١۴٧
-----
```

ب:
```
 ١٠١
 ٢٣۴
  ۵٦
+ ١٢
-----
```

ج:
```
 ٣۴٧
 ١١٢
+٦٢٣
-----
```

٢- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ٩ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې یې تکرار نشي.

٣- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ١٢ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع یې کړئ:

```
 ٧٠٠٢
 ١٨٧٠
 ٩۴٠٢
+   ٨
------
```

```
  ٣۵
 ٧۴٣
 ٣٧١
+١٠٠
-----
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- یوه ښوال د ۳۶۲۰۰ افغانیو منې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ۶۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل. معلوم کړئ چې نوموړي ښوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړۍ ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو، په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو، په دریمه ورځ د ۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

۳- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو کتابچو کې ولیکئ او بیا یې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

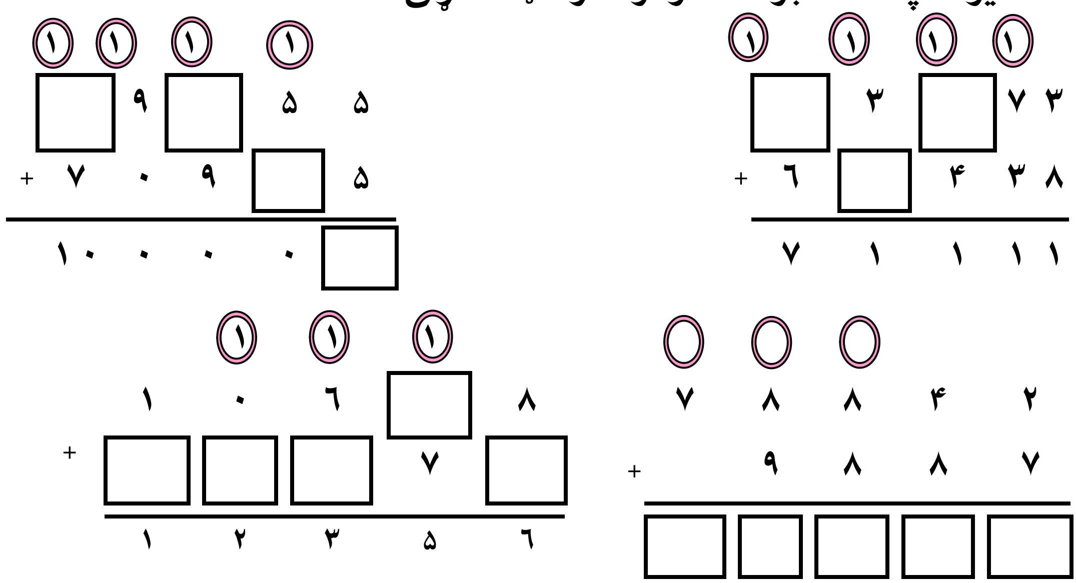

کورنۍ دنده

د ټوکر اوبدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دویمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی. معلوم یې کړئ چې په درې واړو ورځو کې نوموړې فابریکې څو متره ټوکر او بدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د جمعي د عمليې ازموينت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعې عمليې امتحان کړي.

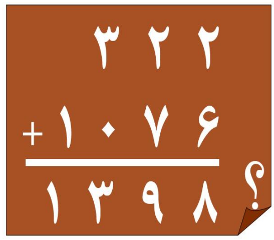

	۳ ۲ ۲
+	۱ ۰ ۷ ٦
	۱ ۳ ۹ ۸

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

شاکر وویل: څرنګه پوهیږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

	۱ ۰ ۷ ٦
+	۳ ۲ ۲
	۱ ۳ ۹ ۸

فهیم وویل: ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عین عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمایئ.

	۲۳۴۵		۱۰۸٦۰		۲۹۷٦۴
+	۱۰۲۳	+	۲۸۰۱۵	+	۵۰۲۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ.

۳۷۶۴
+ ۱۵۳۲۱

۷۶۵۰
+ ۶۳۴۲۵

۱۷۸۹۱
+ ۷۱۸۶۴

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نیالګي وه، په نوموړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نیالګي یې کینول شول اوس په بڼ کې څو نیالګي موجود دي. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمایئ.

۱۶۴۲
+ ۸۶۰۷

۷۰۰۴۲
+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم فصل

د تفريق عمليه

نهم لوست: له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفريق عمليه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حميده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانيو يې قلم او کتابچه واخيستل اوس د حميده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

يا :

۹۴	مفروق منه
۴۲ –	مفروق
۵۲	د تفريق حاصل

محسن ۱۳۸ کريته منې لري، که چيرې د هغو څخه ۲۸ کريته منې خرڅې کړي، څو کريته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸
۲۸ –
۱۱۰

يوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه يې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
۷۸۰ –
۳۲۰۰

کورنۍ دنده

يوه عبارتي پوښتنه ترتيب او حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

١٩٩٩٩	٦٨٩٢٧	٦٧٤٢
_ ٦٩٩٩	_ ٥٦٧٠٦	_ ١٠٣٠

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

١٩٩٥٢	١٩٩٥٢	١٧٧٦٥
_ ٢٦٤٢	_ ١٧٣١٠	_ ٢٦٤٢

۱- د اووه اویا زره له عــدد څخـه د اووه زره عــدد تفریـق کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

١٨٩٧٩	١٨٩٧٩	١٧٩٧٨
_ ١٧١٣٢	_ ١٨٤٧	_ ١٨٤٧

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یویزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یو سلي د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یولسي د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
۱	۷	۵
۱	۷	۷

(−)

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۰۰۰۶
− ۱۱۲۴۸

۷۳۵۸
− ۶۳۵۹

کورنۍ دنده

− ۹۹۹۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- په چوکاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ، که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنی دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چېرې ۱۷۴ یې نجوني وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي، ۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېري د درېم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د درېم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګیو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګیو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسي حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنۍ دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

۱ ۲ ۴ ۱
+ ۸ ۱ ۲

۱۰- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چېرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بیرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱-

۱۰۹
۶۱۳
+ ۷۸

۲-

۴۰۳۹
۷۰۴۷
+ ۲۰

۳-

۸۱۱۰
− ۶۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو یې لوی او کوم یې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځایونه د >، = او < په مناسبو نښو سره ډک کړئ.

۷۶۴۲ ☐ ۲۳۴۵۱

۴۳۲۱۶+۳۰۴ ☐ ۴۳۵۲۰

۴۳۵۲۰-۳۰۴ ☐ ۴۳۲۱۶

۸۷۹۸۶ ☐ ۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۷۶۴۲۱ \\ -\ ۶۷۸۴۰ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۸۰۴۲ \\ -\ ۸۷۲۴ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۲۴۶۸ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۷۶ \\ -\ ۹۳۲۷ \\ \hline \square \end{array}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

د تفریق د عملیې ازمایل

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې د تفریق پوښتنه يې په سمه توګه حل کـړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفریق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمویو:

د تفریق د عملیې د ازمایلو لپاره لومړی د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چیرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعالیت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمایئ.

۸۴۴۷	۷۶۲۹
ـ ۶۲۴۵	ـ ۴۵۵۲

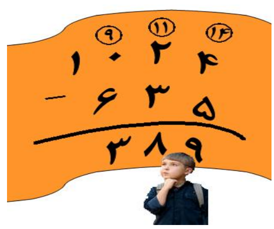

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله یوه پوښتنه ولیکي او حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کړي بيا دې وآزمويي.

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
```
  ۶۴۲۰
- ۱۸۴۰
```

ب:
```
  ۷۳۲۵
- ۱۹۷۶
```

ج:
```
  ۱۰۰۰۰۰
-  ۹۹۹۹۹
```

۲- يوه بڼوال ۱۰۸۰ نيالګي وپلورل، ۲۱۰ نيالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نيالګي درلودل؟

۳- يوه مال دار ۱۲۰۰۰ ميږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ ميږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو ميږې ورسره پاتې دي؟

۴- يوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانيو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ يې د ۱۰۸۰۰ افغانيو، په دويمه ورځ يې د ۱۶۰۷۰ افغانيو او په دريمه ورځ يې د ۳۸۰۰۰ افغانيو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- يو تن مامور په مياشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرايه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کيږي؟

کورنۍ دنده

يوه بزګر په يو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل، ۲۰۰ منه يې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم بايد وپلوري تر څو خپلې نورې اړتياوې بشپړې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپېژني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

فعالیت

۱ـ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

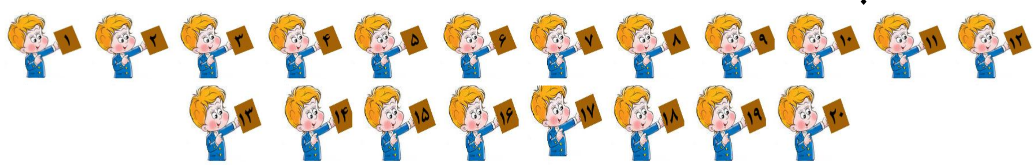

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲ـ د پورته ډک شوي جدول څخه په ګټه اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

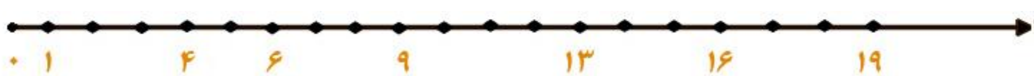

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳، عددونه داسې ترتیب کوو.

۳،۴،۵،۶،۷،۱،۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښیي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹ ، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونیسئ، عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸ ، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

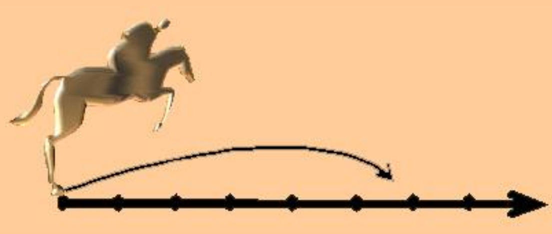

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یارلسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي به لسونو ته نږدې عددونه یعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نږدې عددونه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نږدې دی؟ یعنې ۲۰ ته او که ۳۰ ته نږدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، څرنګه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د ۳۰ عدد په نسبت د ۲۰ عدد ته نږدې دی، نومونږ ۲۲ د ۲۰ په نږدې والي کې حساب وو.

فعالیت: آیا د ۲۵ عدد ۲۰ ته نږدې دی او که ۳۰ ته؟

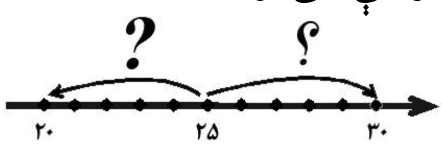

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پیښه شي، مونږ وایو دواړو ته یو شان فاصله لري.

پوښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته نږدې دی؟ جلا جلا یې ولیکئ او کوم عدد د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نږدې دي؟ ویې لیکئ!

کورنۍ دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه ۱۰۰ ته نږدې دي جلا، جلا یې ولیکئ.

مشق او تمرين

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦٠ او کوم عددونه ٧٠ ته نږدې دي.

مثالونه:

٦١	٦٠	٦٧		٦۴	
٦٩	٧٠	٦٣		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونيسئ، کوم عددونه ۴٠ ته او کوم عددونه ۵٠ ته نږدې دي؟

۴۴		۴٨		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ٧٠ ته نږدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتيب سره وليکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴٠ او ٦٠ په منځ کې څو عددونه ۵٠ ته نږدې دي؟ په ترتيب سره يې وليکئ.

کورنۍ دنده

د ٧٩، ٧۵ او ٧٦ عددونو څخه کوم عددونه او يا او کوم يې اتيا ته نږدې دي؟ په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.
لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه ښی خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښی خواته حرکت کوو، لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو، دا عدد د ۸ او ۵ عددونو د جمعې حاصل ښيي.

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ.

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

۳+۴ = ۷   ۳+۶ =۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښی خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنی نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

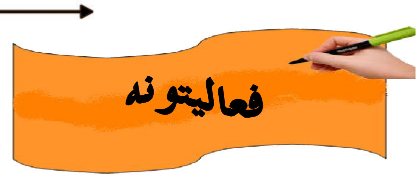

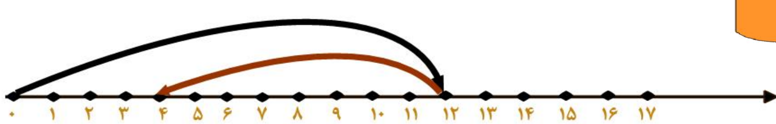

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیې سرته ورسوئ.

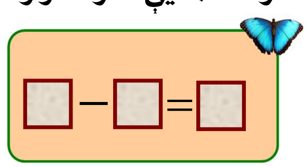

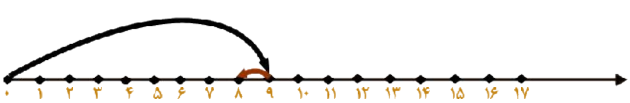

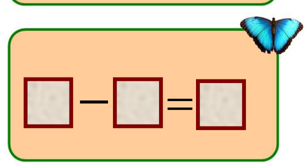

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

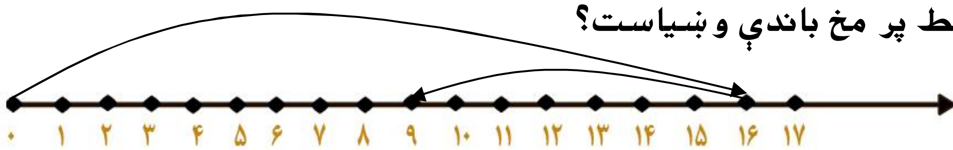

١۶-٧ =?

١۴-٨=?

٨-٣=?

کورنۍ دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

٧-۴=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل

ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعمليې پيژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه چې د څو مساوي عددونو د جمعې لنډې طريقې په مفهوم وپوهېږي.

فعاليتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب ووايا ست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کيږي؟

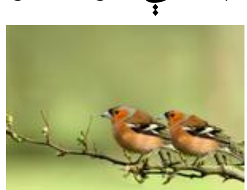

۲- په لاندې تصوير کې څو ګلدانۍ وينئ او په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

څو قابه وينئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ وارې ليدل کيږي، په دې معنا چې: ۴ وارې ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي، ۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم مثال: د لاندې عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نیسو:

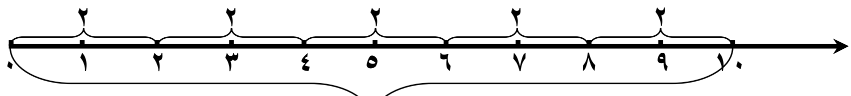

۲+۲+۲+۲+۲=۱۰

۲×۵=۱۰

دریم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ، ټول څو ستوري کیږي؟

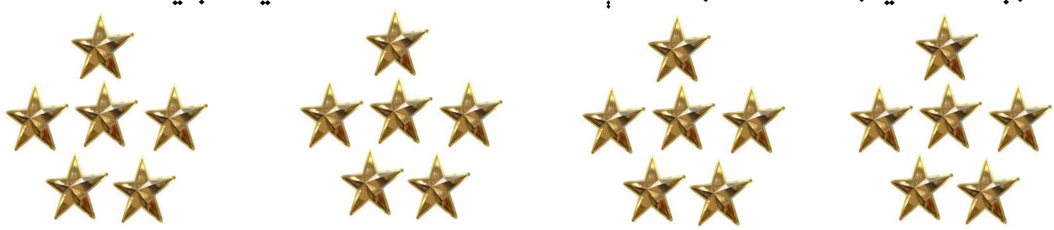

٦+٦+٦+٦=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ٦×۴=۲۴

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ.

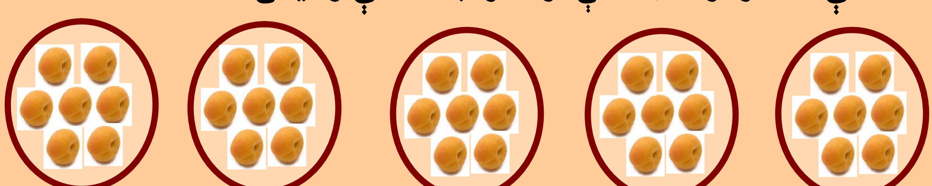

۲- د چاپیریال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

۳- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ × ___ = ___

کورنی دنده

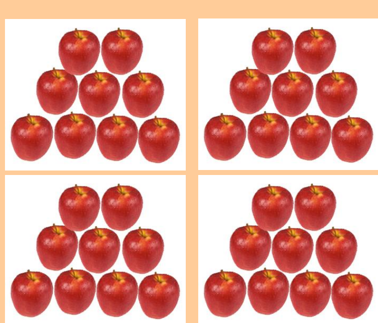

مخامخ شکلونه په نظر کې ونیسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمـي

تاسو په دویم ټولګي کې د یو رقمي او دوه رقمـي عـددونو ضـرب ولوستل، اوس د لاندې پوهیـدو لپـاره د ۶۳×۵ د ضـرب حاصـل ته نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لـومړی ۵ د یـویزو لـه رقـم یعنـي ۳ سره ضربوو چې ۱۵ کیـږي، د ۵ رقـم د ضـرب حاصـل د یـویزو پـه مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخـه عبـارت دي د لسیزو د مرتبې دعدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{1}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 5 \end{array}$$

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنې ۶ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره (۱) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{1}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

فعالیتونه

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ۶ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ۶ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ۶ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځايونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګټه اخستنې سره په مناسبو عددونو ډک کړئ.

۱۸	=	۲	×			۲۷	=	۳	×			۱٦	=	۴	×		
۲۴	=		×	۳		۲۴	=		×	۴		۳۵	=		×	۵	

۲- د کيڼ لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

کورنۍ دنده

له لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال له نورو توکو څخه په ګټه اخيستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه و کړئ!

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

د جدول له مخې دې د ٦ او ۷ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په ګټه اخيستني سره لاندي تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

□ = ۷ × ۴	۲۴ = □ × ۴
۴۹ = □ × ۷	۲۴ = ۶ × □
۳۶ = □ × ۶	۲۸ = ۷ × □
۴۹ = ۷ × □	۳۵ = □ × ۷
۵۶ = □ × ۷	□ = ۵ × ۶
۵۴ = ۶ × □	۴۲ = ۶ × □
□ = ۷ × ۹	۴۸ = □ × ۶
۵۴ = □ × ۶	۵۶ = ۷ × □
۶۳ = ۷ × □	□ = ۶ × ۷
۴۸ = ۶ × □	۳۵ = ۵ × □

کورنۍ دنده

لاندي عددونه ضرب کړئ.

۵ × ۸ = □	۴ × ۹ = □	۳×۷ = □
۸ × ۵ = □	۹ × ۴ = □	۷×۳ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندي پوښتني حل کړئ.

۳ × ۸ = ☐	۴ × ۷ = ☐
۸ × ۳ = ☐	۷ × ۴ = ☐
۴ × ۸ = ☐	۵ × ۷ = ☐
۸ × ۴ = ☐	۷ × ۵ = ☐
۵ × ۸ = ☐	٦ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۷ × ٦ = ☐

۳- لاندي پوښتني حل کړئ.

۳۲ × ۶ = ☐	۶۴ × ۷ = ☐
۴۶ × ۶ = ☐	۷۶ × ۷ = ☐

کورنی دنده

د ۸ او ۷ ژبني ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د ۸،۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژوند کې ورڅخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هريوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

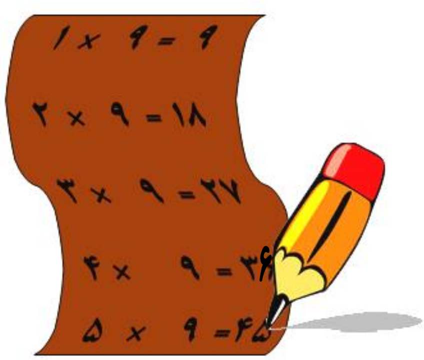

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې وليکي او ياد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب ځخه په ګټـه اخـسـتنې سـره لانـدې تـش ځايونه ډك كړئ.

۸			۲۴				۵۶		۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر كې نيولو سـره لانـدې تـش ځايونه ډك كړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په يوه بڼ كې ۸ هلكان د مڼـو پـه ټولولـو بوخـت دي، كـه چېرې هر هلك ۷ دانې مڼې ټولې كړې وي، معلـوم كـړئ چې ټولې يې ځو مڼې ټولې كړې دي.

يادونه: لاندې مثال په پام كې ونيسئ.

$3 \times 8 = 24$ يا $8 \times 3 = 24$

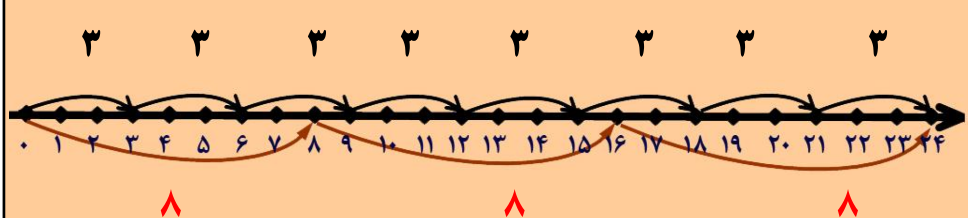

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل كړئ.

الف: $2 \times 9 = 18$ $9 \times 2 = 18$

ب: $6 \times 4 = 24$ $4 \times 6 = 24$

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷ × ۸ = ۳۷۶	۱۲۸ × ۹ = ۱۱۵۲

۱۱۴ × ۷ = ☐

۲۴ × ۹ = ☐

۳۸ × ۸ = ☐

۱۷۸ × ۹ = ☐

۹۸ × ۷ = ☐

۲۸۹ × ۸ = ☐

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

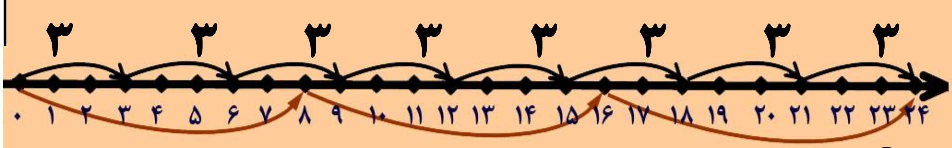

ټول زده کوونکي دې د۸، ۹ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د (۱ - ۱۰) پوري د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طريقه

هدف: زده كوونكي د ژبني ضرب جدول وپيژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وكړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د كار اخېستنې طريقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پيدا كولو له پاره د ښي لاس يوې ګوتې ته د لومړۍ ليكي د ۴ له عدد څخه كښته خواته حركت وركړئ او د كيڼ لاس يوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښي خواته حركت وركړئ، په نتيجه كې دواړه ګوتې په يوه عدد باندې سره يو ځای كيږي، كله چې عدد ولولئ ليدل كيږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عمليې د ضرب حاصل دی. يعني: ۴ × ۵ = ۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د جدول څخه په ګټې اخیستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې ولیکئ.

۱۰×۱= ☐ ۵×٦= ☐

٦×۸= ☐ ۷×۸= ☐

۴×۸= ☐ ۹×٦= ☐

۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه یې د ژبنې ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۷ × ٦	۸ × ۸	۹ × ٦	۵ × ۷	٦ × ۸	۴ × ۵
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشمېرئ او تش ځایونه پرې ډک کړئ.

	۷۲		۵٦			۳۲			۸

۴- د ژبنې ضرب څخه په ګټې اخستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

☐ × ٦ = ۰	۹ × ☐ = ۴۵	۹ × ٦ = ☐	☐ × ۹ = ۷۲	☐ × ۰ = ۰
۷ × ☐ = ۰	٦ × ☐ = ۵۴	۸ × ☐ = ۸	۸ × ☐ = ۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو کې ډير لوی عدد له ډير کوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

☐
☐
―――
☐

٦- لطيفې ۹ قطې تباشير راواخيستل که چيرې په هرې قطې کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۱۴ × ۷ = ☐

۱۵ × ۸ = ☐

۲۲ × ۹ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهیږئ چې: ۶+۶+۶+۶+۶=۳۰

یا:

د ضرب لومړی جز | د ضرب دویم جز | د ضرب حاصل

۶ × ۵ = ۳۰

اوس غواړو چې د ۵ عدد ۶ واري جمع کړو.

۵+۵+۵+۵+۵+۵=۳۰

یا:

د ضرب لومړی جز | د ضرب دویم جز | د ضرب حاصل

۵ × ۶ = ۳۰

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاوو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

۶×۵=۵×۶=۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= □ ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ------

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ------

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ------

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× □ په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ------

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او ووایاست چې څه توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

کورنۍ دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

نمونه:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×		=		×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=		×	۷	=	۵۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د کین لوري د ضرب څخه په ګټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۶ × ۷ = □	⟷	۷ × □ = ۴۲
۹ × ۷ = □	⟷	□ × ۹ = ۶۳
۳ × ۸ = □	⟷	۸ × □ = ۲۴
۶ × ۴ = □	⟷	□ × ۶ = ۲۴
۷ × □ = ۲۱	⟷	۳ × □ = ۲۱

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ج: ۷ × □ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنی دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

□ × ۴ = ۴ × ۷ = □

۸ × ۴ = □ × ۸ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ويشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول د يوي آساني طريقې په توگه وپيژني.

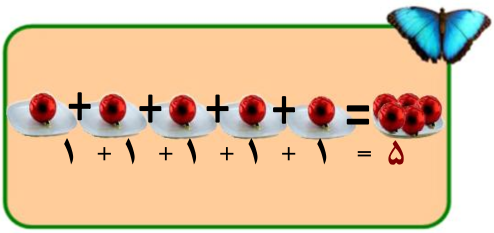

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

۱×۵= ۵

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې منې يو واري وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

۱×۵= ۵

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي، که چيري (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی ، نو ليکلی شو چې:

۱ × ۸ = ۸

۸ × ۱ = ۸

۴ × ۱ = ۴

۱ × ۴ = ۴

۶۴ × ۱ = ۶۴

۱ × ۶۴ = ۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

□ = ۱ × ۱	□ = ۷۱ × ۱	□ = ۱۸۲ × ۱
۱۲۷۸ = ۱ × □	۲۵۴ = ۲۵۴ × □	۴۲۰ = ۴۲۰ × □
□ = ۱ × ۲۷۸۱	□ = ۱ × ۱۹۴	۳۰۷ = □ × ۳۰۷
۲۷۶۴ = □ × ۱	□ = ۱ × ۷۰۰۲	۴۰۰۵ = □ × ۴۰۰۵
□ = ۱ × ۶۰۱	۷۶۴۰ = □ × ۷۶۴۰	۲۶۵ = ۲۶۵ × □

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

?= ۷۴۰ × ۱   ?= ۱ × ۱۸۴   ?= ۱ × ۶۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱ مثال: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

۱۰×۵ =۵۰

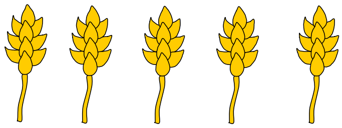

۲ مثال : ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي .

۱۰×۷=۷۰

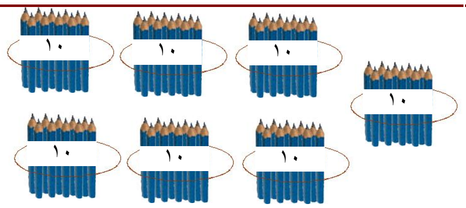

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي، که چیرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښی خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

په یو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل څخه څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه عدد کې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

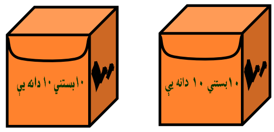

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ لیدل کیږي. ۲۰۰=۲×۱۰۰

دويم مثال:

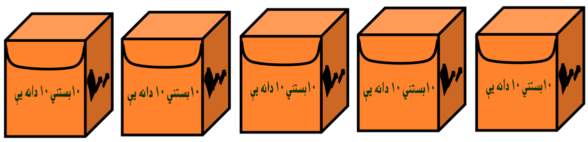

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ =۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شكلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي، كه چیرې ۱۰۰ په یوه عدد کې یا یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، كولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې ولیکو او ښي خواته يې دوه صفرونه كيږدو.

دلاندې عمليو د ضرب حاصل پيدا كړئ.

۶ × ۱۰۰ = ?

۶۷ × ۱۰۰ = ?

۲۱۳ × ۱۰۰ = ?

۴۷ × ۱۰۰ = ?

۱۶ × ۱۰۰ = ?

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×٤ ۱۰۰×٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څېر په خپلـو کتـابچو کـې حل کړئ.

مثالونه

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۰۰×۲=۲۰۰

۱:-

	×	۱۱	=	۱۱۰۰
۱۰۰	×		=	۲۵۰۰
	×	۲۰	=	۲۰۰۰
	×	۱۰۰	=	۲۰۰۰

۱۰۰	×		=	۴۰۰
	×	۶	=	۶۰۰
۱۰۰	×		=	۹۰۰
۹	×		=	۹۰۰

۲-یو سړي یوکارتن مڼې پـه ۱۰۰ افغـانۍ وپلـورلې، د ۸ کـارتنو قیمت ملعوم کړی.

۲-که یو کس په یوه ورځ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکتـه چاکلیـټ وي، معلـوم یـې کړئ چې په ۷ کارتنوکې به څو پاکته چاکلیټ موجود وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه یوله بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸۶
۱۰۰ × ۷۶۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ۶۰۴	۶۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټیوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د یو متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ [illegible]توکي دڅو افغانیو بوره راواخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عدد ونوکي ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یوله بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

در ويشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپيژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهيمې خپلې خورته وليکل چې زه د کړکۍ يوې پردې ته اړتيا لرم، مهرباني وکړه داسې يوه پرده راوليږه چې جګوالي يې ۱۰ لوېشتې او سور يې ۱۲ لوېشتې وي. د فهيمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدايت سره سم يې ټوکر واخيسته پرده يې ور څخه و ګنډله او ور ويې ليږله. کله چې فهيمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشينې شوه، د هغې د خواشينتيا علت څه وي؟
څرنګه چې لويشتې يوله بله سره توپير لري او پرده يې د اړتيا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو ووایاست چې څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کيږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دټولګي مخې ته را وغواړي او یو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

۱- د خپل ټولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد اوږدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غړي د قد اوږدوالی له یوه متر څخه کم دی؟
۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟
۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که کم؟
۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې کم دی؟

کورنۍ دنده

د خپل کور د یوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورويشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتی متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به ليدلي وي چې تبوکر پلورونکي د تبوکرد اخيستلو او پلورلو لپاره ديوې فلزي تبوتې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شيانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فيتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په تبولګې د تختې په مخ باندې ديوه متر په اندازه يو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بيادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې يا تار څخه يې جوړ کړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تبولګي او ميز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځينو حالاتو کې به ووينئ چې د ميز اوږدوالی او سور له متر څخه زيات يا کم دی، په دې صورت کې اړتيا پيداکيږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپيژنو، نو که چېرې يو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته يې يو سانتي متر وايي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په ليدو سره وپېژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱متر

=

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چیري ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دو و مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وواياست چې هر يو څو سانتي متره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست

د یسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د یسي متر د متر د جزء په توګه وپیژنی او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعالیتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخیستنی سره لاندې فعالیتونه سرته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د یوې لښتې یا د کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتیم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوې لښتې یا د کاغذ د ترېشې په واسطه یو متر واټن اندازه کړئ.

۵- و وایاست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې یو متر کیږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی ښایې ووایي چې ۱۰ لښتې یا ۱۰ ترېشی یو متر کیږي، هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوك ویلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه یادیږي؟

باید وپوهیږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن یو دیسي متر بلل کیږي.

نو ویلی شو:

۱۰ دیسې متره = یو متر　　　　۱۰ سانتې متره = ۱ دیسې متر

پوښتنې:

۱- ۴ متره څو دیسې متره کیږي؟

۲- د کریم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کریم د قد اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- و وایاست چې ۱۲۵ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنۍ دنده

د یو دیسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ او ووایاست چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و يشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

فعاليتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

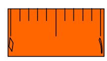

دا شکل د يوه سانتي متر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوی دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

O ملي متره = ١ سانتي متر کيږي

لومړی مثال: ٢ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ٢ سانتي متره مساوي کيږي له.

٢٠ ملي متره = ١٠ ملي متره + ١٠ ملي متره

يا ٢٠ ملي متره = ٢×١٠ ملي متره

دويم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

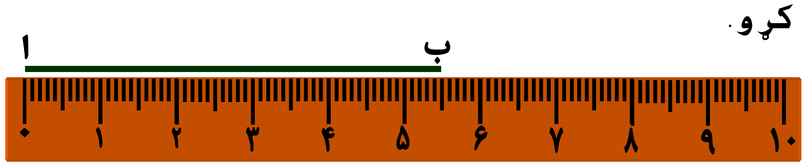

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سمېږدو ليدل کيږي چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي مترو څخه ۵ ملي متره زيات دی، نو وايو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه لیکلی شو چې:

۱۰ دیسي متره = ۱ متر
۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر
۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر
۱۰ سانتي متره = ۱ دیسي متر
۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
۲. ٦ سانتي متره څوملي متره کیږي؟
۳. د خپل خط کش څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او وواياست چې هر یو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ
۵. یو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره کم وي.

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
۴ دیسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

کیلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کیلو متر)وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار یې ځواب ورکړ، زویه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هیوادونو تر منځ واټنونه د کیلو متر په واسطه اندازه کیږي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي. یعنې: ۱۰۰۰ متره = ۱کیلو متر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

٦۰۰۰ متر = ٦×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربیره پر دې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی خوا ته درې صفرونه ولیکو.

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲کیلو متره څو متره کیږي؟

کورنی

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و یشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط(شعاع) او مستقیم خط وپیژني او یو له بله سره يې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم يې واخلئ او رسم يې کړئ.

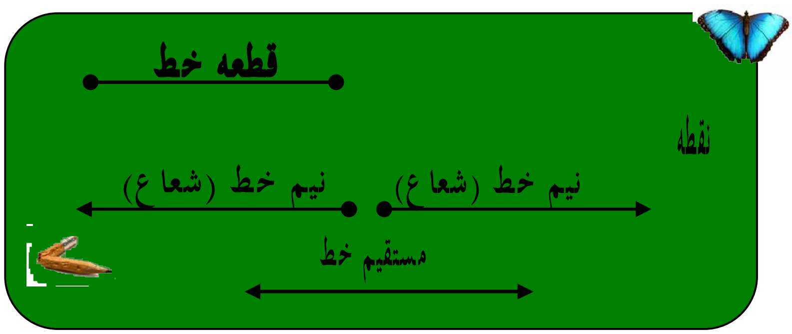

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینبودل شوې ده څه نومیږي؟

۲- د (ا)●——————● ب) شکل دځه په نامه یا دیږي؟

۳- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

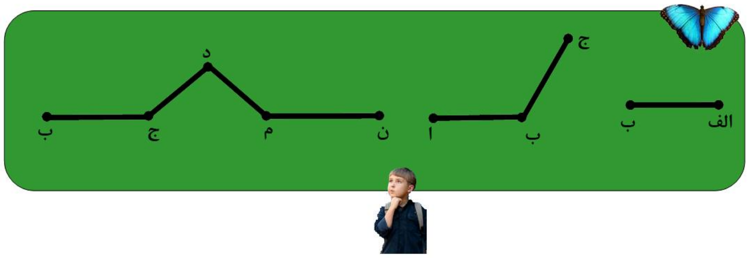

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط تر ښۍ او کيڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښۍ خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم يې کړئ.

کورنۍ دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې وليکي.

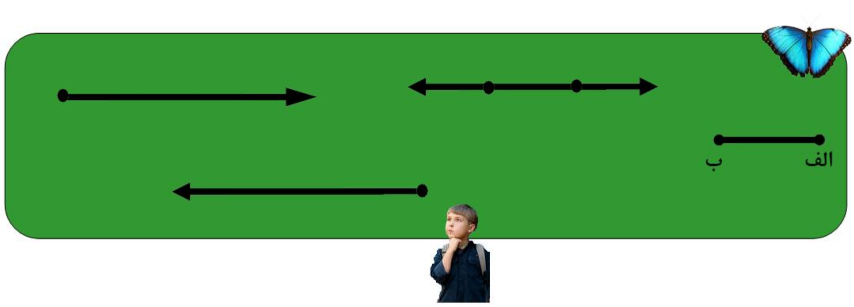

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا يې په مستقیمه توگه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کيږدئ. يعنې ۱، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه ياديږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لـه دې شــکلونو څخـه کـوم یـو یـې مـسـتقیم خـط، کـوم یـو یې نـیم خط(شعاع) او کوم یو یې قطعه خط دی؟

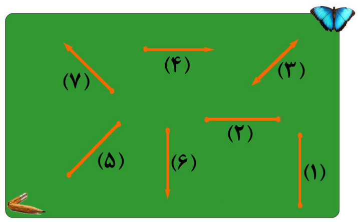

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ، د شکلونو لـه مخـې لانـدې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: آیا یو مستقیم خط او یوه شعاع یوله بله توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو قطعه خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

ج: یو قطعه خط او یو مستقیم خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

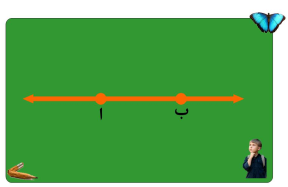

کورنۍ دنده

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه لیدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه یې وښیاست.

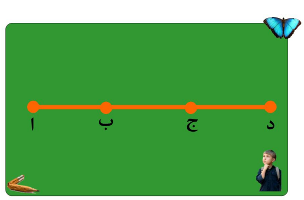

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپیژني او یو له بل سره یې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

د چوکاټ د شکلونو نمونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې یې رسم کړئ.

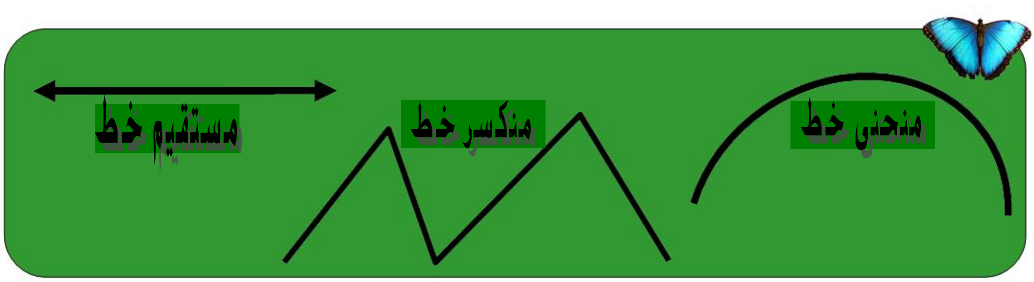

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

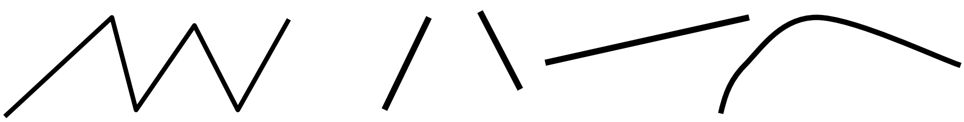

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ⟷ ب او ج ⟷ د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیري یو تار د دوارو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښیي؟ که چېرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نږدې کړئ کوم خط ښیي؟

هـ : په خپل ټولګي کې د څوشیانو نومونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

کورنۍ دنده

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه یې ولیکئ.

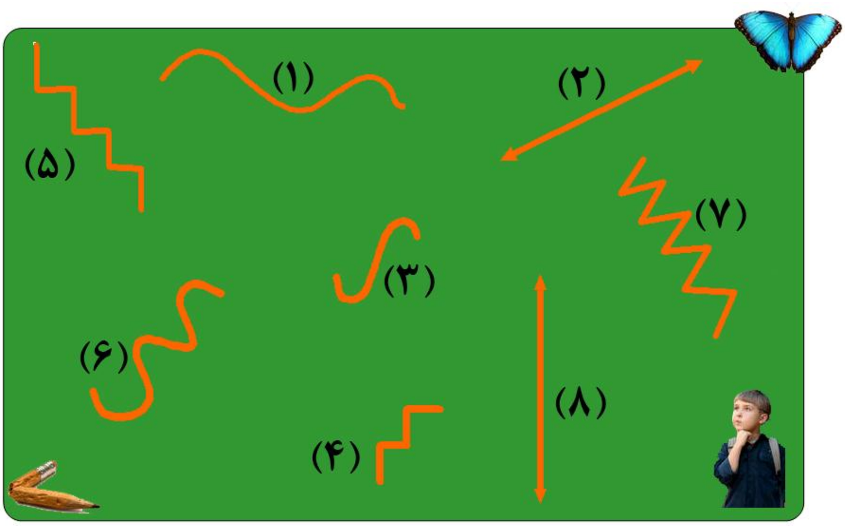

۲ - د خپل چاپیریال د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطونو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاویه او د هغې ډولونه وپیژني.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پیژند ګلوي لرئ.

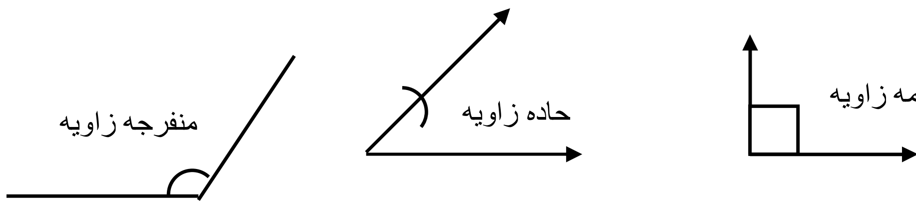

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په ګټې اخیستنې سره نورې زاویې وپیژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ په یو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې په یو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندې کیږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپلې رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاویې څخه لویه او کومې یوې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

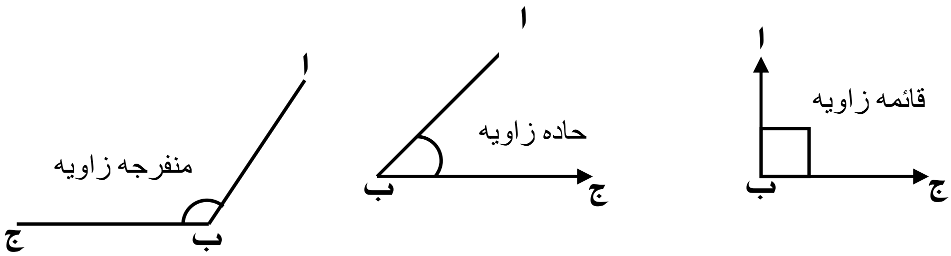

په پورته شکلونو کې به ووينئ چې ستاسو جوړه کړې زاويه د قايمې زاويې سره برابره، حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاويه له هغې څخه لويه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له يوې ټوټې څخه قايمه زاويه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاويو سره يې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شکل څو زاويې لري او د هر شکل نوم وليکئ.

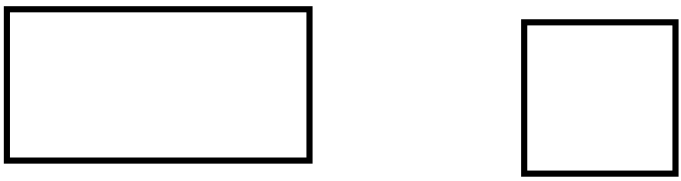

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

٢- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونو کې حاده، قايمه او منفرجه زاويې وښياست.

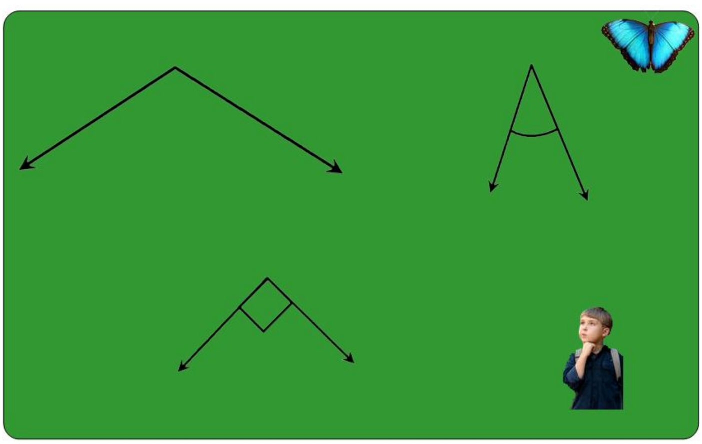

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاویې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قایمې زاویې لیدل کیږي او دهغو حاده او منفرجه زاویې هم وښیاست.

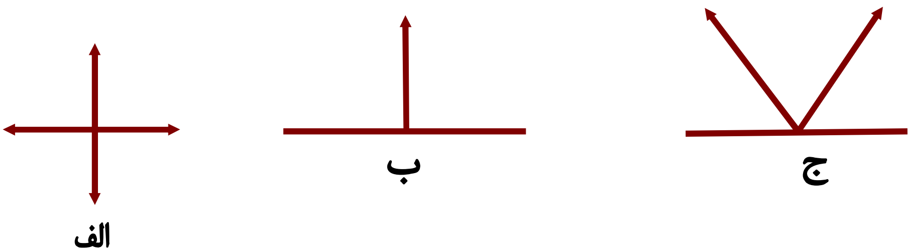

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاویې، څو منفرجه زاویې او څو قایمه زاویې لیدل کیږي.

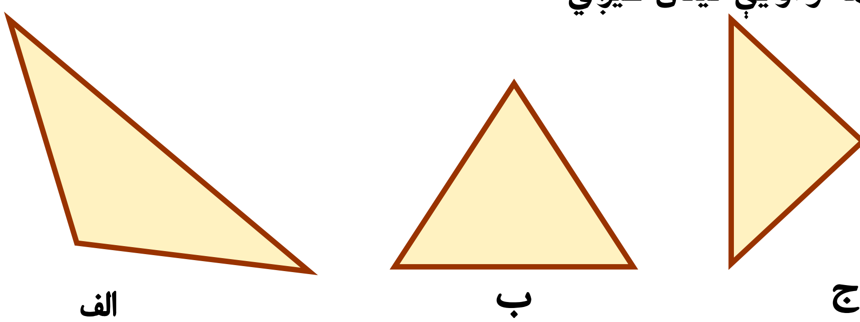

کورنۍ دنده

د خپل ټولګي او کورځینو اسبابونو ته ښه ځیر شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قایمه او منفرجه) زاویې چې په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او یو له بله سره یې توپیر او تشخیص کړي.

فعالیتونه

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 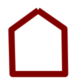 یو تړلی شکل دی. دا 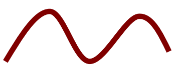 یوه خلاصه منحني او دا یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښیاست.

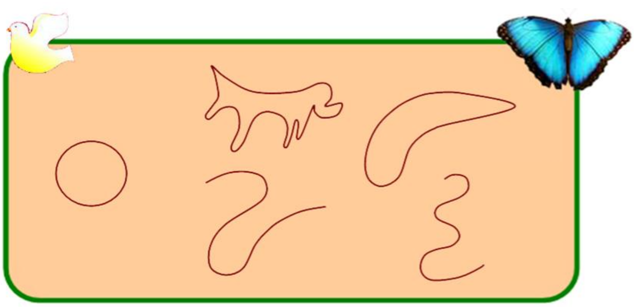

۲- په لاندې شکلونو کې کوم یو خلاص او کوم یو تړلی دی؟

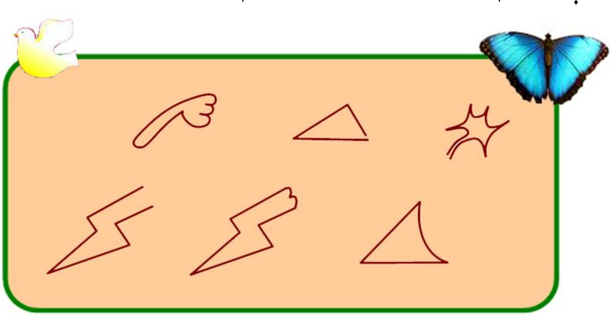

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟

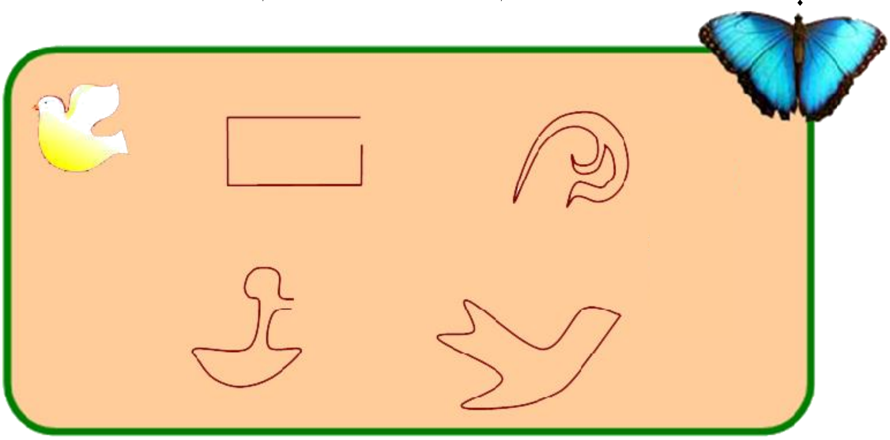

۵- هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلې شکلونه رسم کړئ.

کورنی دنده

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمين په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقيق توګه کميتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر يوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمين تر کومه حده واقعيت ته نژدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقيق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

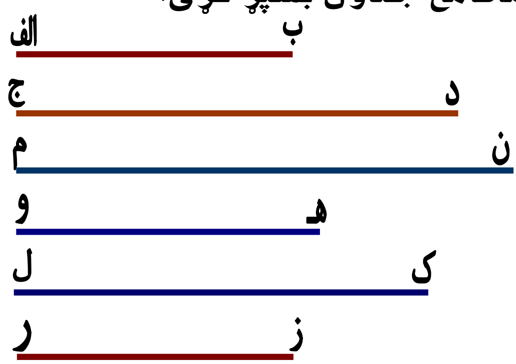

دقيق اندازه	اټکلي اندازه	ټوټه خطونه
		الف ب
		د ج
		ن م
		هـ و
		ك ل
		ز ر

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنيو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونيسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتيب او وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول يو جدول رسم کړي، د ډلو د يوه، يوه زده کوونکي قد دې په ترتيب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقیقه توگه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نومونه	د قد اندازه	
	اټکلي	دقیق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم يوه زده کوونکي اټکل حقيقت ته ډير نږدې دی او هغه دې يادداښت کړي، بيا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړی، دويم او دريم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پيدا کړي.

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې د خپل کور د يوې کوټې پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بيا دې په دقیقه توگه د متر په واسطه اندازه کړي، بيا دې توپير وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

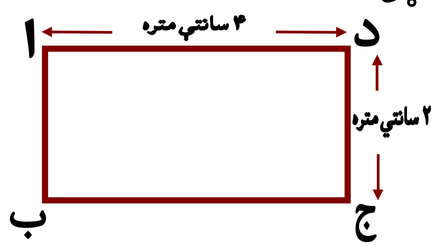

پورته شکل يو تړلی شکل دی که چيرې د (۱) له نقطې څخه وخوځېږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (۱) نقطې ته راورسېږو په حقيقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کيږي. په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره

دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو

واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت دي.

فعالیتونه

- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

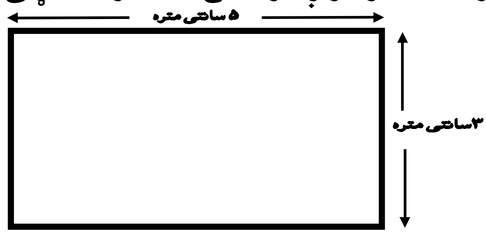

- د خط کش او قایمې زاویې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

پوښتنې:

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وتړي؟

۵- د یوې کوټې د فرشی اوږدوالی۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

کورنی دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هرې ضلعې اوږدوالی یې اندازه او محیطونه یې معلوم کړئ.

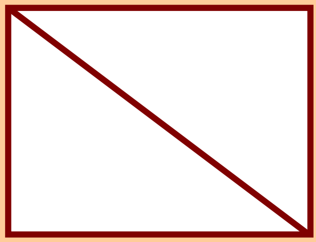

۲- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب : د هرې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل
د کتلې، وخت او مايعاتو اندازه کول

څلور ديرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلوګرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړيوالو واحد وپيژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وګورئ چې د هغې په يوه پله کې مڼې او په بله پله کې د کيلوګرام وزنونه ايښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

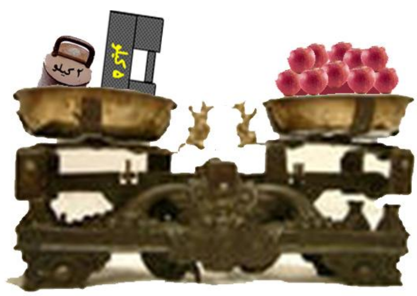

کيلوګرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو شيانو پلورل او اخيستل په ځير تيا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخيستل کيږي چې په ځای کې خلك ورسره بلدتيا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کيلو ګرام دی چې په مخامخ شکلونو کې يې ښه ليدلی شئ.

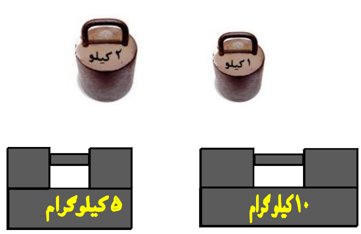

د ۱ کيلو ګرام څخه زيات وزنونه يعنې ۲ کيلوګرامه، ۵ کيلوګرامه، ۱۰ کيلوګرامه او ۲۰ کيلوګرامه دي چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنيو شيانو داندازه کولو لپاره د کوچنيو وزنونو څخه چې هغه هم پيژندل شوي دي کار اخېستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

زده کوونکي: ښاغلیه ښوونکیه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلیه ښوونکیه! نو ۱ کیلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کیلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

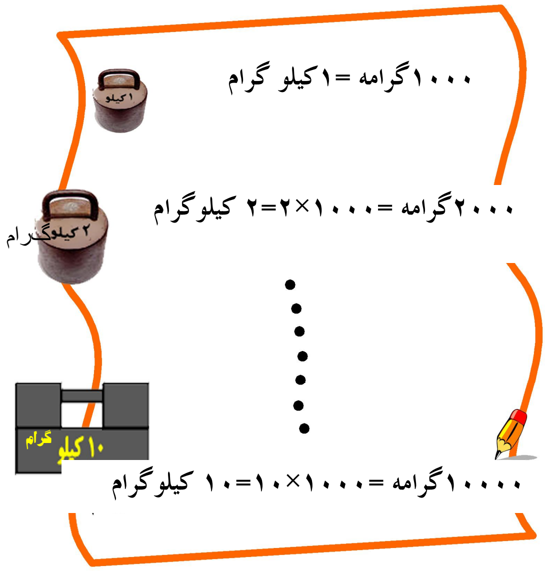

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنگه کولی شئ د نورو وزنونوپه کارولو سره یو کیلو گرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ؟

۵ کیلو گرامه		۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه		۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه		۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه		نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه		دوه ، ۲۰۰ گرامه ، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو		۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هتۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې له ډېرو څخه تله جوړه کړي او ټولگي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو! ډېر زیات درانده شیان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کېږي.

زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دي.

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کېږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۲×۱۰۰۰ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپیژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

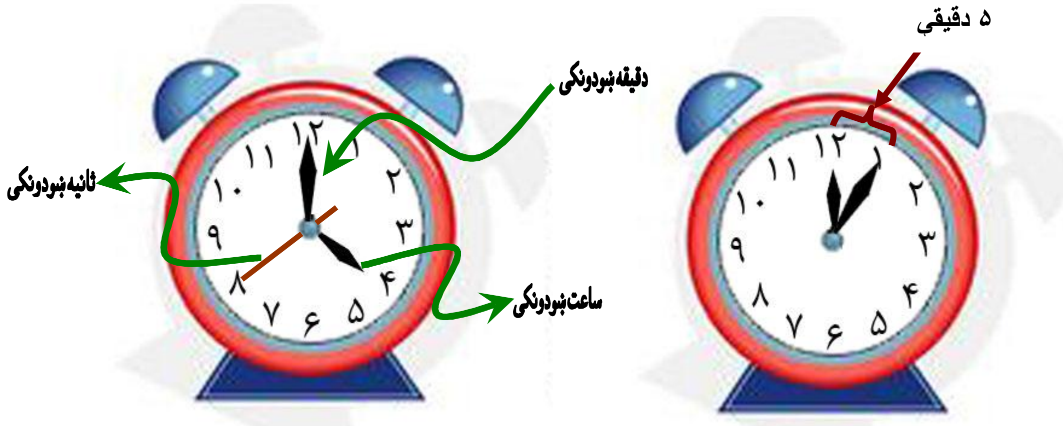

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توگه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دوارو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل　　　　ب　　　　الف

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، ليدل کيږي چې دقيقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کيږي چې ساعت ۴ بجې دي او يا داسې ۴:۰۰.
اوس که چيرې دقيقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونيسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کيږي. له څلورو څخه پنځلس دقيقې تيرې دي. يا ۴:۱۵ يا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعاليتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځير شئ، وختونه لکه د ښي خواد ساعت وختونه په دوو طريقو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳:۴۵	______	______	______
۱۵پاتې ۴ته	______	______	______

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

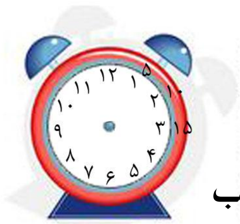

ساعت ته ځیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- وواياست هر یو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

الف

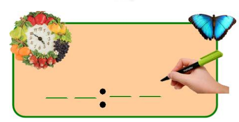

ب

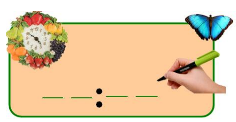

ج

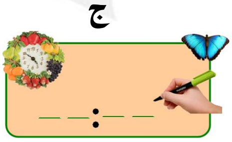

کورنۍ دنده

د ساعتونو ، دقیقو، ثانیو د ښودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د

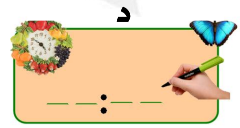

هـ

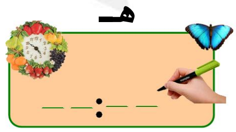

و

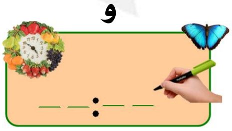

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

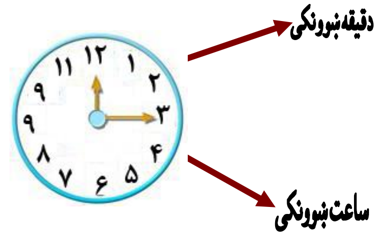

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.

د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

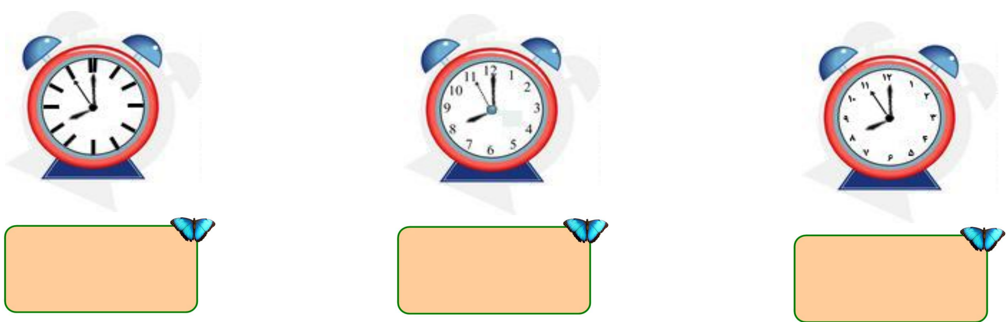

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې ووایاست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښیي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسیږي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښیي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته را ورسیږي، هر یو ساعت کوم وخت راښیي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په............................ بجو ویښیږم.

۲. زموږ ښوونځی په........................ بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په..................... بجو خورم.

۴. زه په.........................بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په......................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیګر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ ، میاشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ شپې او ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳٦۵ شپې او ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ شپې او ورځې ده.

یو کال ______ شپې او ورځې دي.

یوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کليزې يا جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي به کليزې يا جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵

March April 2006 — صفرالمظفر ربیع الاول ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ / 21 / ۲۰	۲ / 22 / ۲۱	۳ / 23 / ۲۲	۴ / 24 / ۲۳
۵ / 25 / ۲۴	۶ / 26 / ۲۵	۷ / 27 / ۲۶	۸ / 28 / ۲۷	۹ / 29 / ۲۸	۱۰ / 30 / ۲۹	۱۱ / 31 / ربیع الاول
۱۲ / April / ۲	۱۳ / 2 / ۳	۱۴ / 3 / ۴	۱۵ / 4 / ۵	۱۶ / 5 / ۶	۱۷ / 6 / ۷	۱۸ / 7 / ۸
۱۹ / 8 / ۹	۲۰ / 9 / ۱۰	۲۱ / 10 / ۱۱	۲۲ / 11 / ۱۲	۲۳ / 12 / ۱۳	۲۴ / 13 / ۱۴	۲۵ / 14 / ۱۵
۲۶ / 15 / ۱۶	۲۷ / 16 / ۱۷	۲۸ / 17 / ۱۸	۲۹ / 18 / ۱۹	۳۰ / 19 / ۲۰	۳۱ / 20 / ۲۱	

ثور - غويی ۱۳۸۵

April May 2006 — ربیع الاول ربیع الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ / 20 / ۲۱	۳۱ / 21 / ۲۲					۱ / 21 / ۲۲
۲ / 22 / ۲۳	۳ / 23 / ۲۴	۴ / 24 / ۲۵	۵ / 25 / ۲۶	۶ / 26 / ۲۷	۷ / 27 / ۲۸	۸ / 28 / ۲۹
۹ / 29 / ۳۰	۱۰ / 30 / ربیع الاخر	۱۱ / May / ۲	۱۲ / 2 / ۳	۱۳ / 3 / ۴	۱۴ / 4 / ۵	۱۵ / 5 / ۶
۱۶ / 6 / ۷	۱۷ / 7 / ۸	۱۸ / 8 / ۹	۱۹ / 9 / ۱۰	۲۰ / 10 / ۱۱	۲۱ / 11 / ۱۲	۲۲ / 12 / ۱۳
۲۳ / 13 / ۱۴	۲۴ / 14 / ۱۵	۲۵ / 15 / ۱۶	۲۶ / 16 / ۱۷	۲۷ / 17 / ۱۸	۲۸ / 18 / ۱۹	۲۹ / 19 / ۲۰

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵

May June 2006 — ربیع الاخر جمادی االاول ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ / 22 / ۲۳	۲ / 23 / ۲۴	۳ / 24 / ۲۵	۴ / 25 / ۲۶	۵ / 26 / ۲۷
۶ / 27 / ۲۸	۷ / 28 / ۲۹	۸ / 29 / جمادی الاول	۹ / 30 / ۲	۱۰ / 31 / ۳	۱۱ / June / ۴	۱۲ / 2 / ۵
۱۳ / 3 / ۶	۱۴ / 4 / ۷	۱۵ / 5 / ۸	۱۶ / 6 / ۹	۱۷ / 7 / ۱۰	۱۸ / 8 / ۱۱	۱۹ / 9 / ۱۲
۲۰ / 10 / ۱۳	۲۱ / 11 / ۱۴	۲۲ / 12 / ۱۵	۲۳ / 13 / ۱۶	۲۴ / 14 / ۱۷	۲۵ / 15 / ۱۸	۲۶ / 16 / ۱۹
۲۷ / 17 / ۲۰	۲۸ / 18 / ۲۱	۲۹ / 19 / ۲۲	۳۰ / 20 / ۲۳	۳۱ / 21 / ۲۴		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵

June July 2006 — جمادی االاول جمادی الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ / 22 / ۲۵					۱ / 22 / ۲۵	۲ / 23 / ۲۶
۳ / 24 / ۲۷	۴ / 25 / ۲۸	۵ / 26 / ۲۹	۶ / 27 / ۳۰	۷ / 28	۸ / 29 / ۲	۹ / 30 / ۳
۱۰ / July / ۴	۱۱ / 2 / ۵	۱۲ / 3 / ۶	۱۳ / 4 / ۷	۱۴ / 5 / ۸	۱۵ / 6 / ۹	۱۶ / 7 / ۱۰
۱۷ / 8 / ۱۱	۱۸ / 9 / ۱۲	۱۹ / 10 / ۱۳	۲۰ / 11 / ۱۴	۲۱ / 12 / ۱۵	۲۲ / 13 / ۱۶	۲۳ / 14 / ۱۷
۲۴ / 15 / ۱۸	۲۵ / 16 / ۱۹	۲۶ / 17 / ۲۰	۲۷ / 18 / ۲۱	۲۸ / 19 / ۲۲	۲۹ / 20 / ۲۳	۳۰ / 21 / ۲۴

اسد - زمری ۱۳۸۵

July August 2006 — جمادی الاخر رجب المرجب ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ / 23 / ۲۶	۲ / 24 / ۲۷	۳ / 25 / ۲۸	۴ / 26 / ۲۹	۵ / 27 / رجب المرجب	۶ / 28 / ۲
۷ / 29 / ۳	۸ / 30 / ۴	۹ / 31 / ۵	۱۰ / August / ۶	۱۱ / 2 / ۷	۱۲ / 3 / ۸	۱۳ / 4 / ۹
۱۴ / 5 / ۱۰	۱۵ / 6 / ۱۱	۱۶ / 7 / ۱۲	۱۷ / 8 / ۱۳	۱۸ / 9 / ۱۴	۱۹ / 10 / ۱۵	۲۰ / 11 / ۱۶
۲۱ / 12 / ۱۷	۲۲ / 13 / ۱۸	۲۳ / 14 / ۱۹	۲۴ / 15 / ۲۰	۲۵ / 16 / ۲۱	۲۶ / 17 / ۲۲	۲۷ / 18 / ۲۳
۲۸ / 19 / ۲۴	۲۹ / 20 / ۲۵	۳۰ / 21 / ۲۶	۳۱ / 22 / ۲۷			

سنبله - وږی ۱۳۸۵

August September 2006 — رجب المرجب شعبان المعظم ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ / 23 / ۲۸	۲ / 24 / ۲۹	۳ / 25 / ۳۰
۴ / 26	۵ / 27 / ۲	۶ / 28 / ۳	۷ / 29 / ۴	۸ / 30 / ۵	۹ / 31 / ۶	۱۰ / September / ۷
۱۱ / 2 / ۸	۱۲ / 3 / ۹	۱۳ / 4 / ۱۰	۱۴ / 5 / ۱۱	۱۵ / 6 / ۱۲	۱۶ / 7 / ۱۳	۱۷ / 8 / ۱۴
۱۸ / 9 / ۱۵	۱۹ / 10 / ۱۶	۲۰ / 11 / ۱۷	۲۱ / 12 / ۱۸	۲۲ / 13 / ۱۹	۲۳ / 14 / ۲۰	۲۴ / 15 / ۲۱
۲۵ / 16 / ۲۲	۲۶ / 17 / ۲۳	۲۷ / 18 / ۲۴	۲۸ / 19 / ۲۵	۲۹ / 20 / ۲۶	۳۰ / 21 / ۲۷	۳۱ / 22 / ۲۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۷ / 29 / ۶	۶ / 28 / ۵	۵ / 27 / ۴	۴ / 26 / ۳	۳ / 25 / ۲	۲ / 24 / رمضان المبارک	۱ / 23 / ۲۹
۱۴ / 6 / ۱۳	۱۳ / 5 / ۱۲	۱۲ / 4 / ۱۱	۱۱ / 3 / ۱۰	۱۰ / 2 / ۹	۹ / October / ۸	۸ / 30 / ۷
۲۱ / 13 / ۲۰	۲۰ / 12 / ۱۹	۱۹ / 11 / ۱۸	۱۸ / 10 / ۱۷	۱۷ / 9 / ۱۶	۱۶ / 8 / ۱۵	۱۵ / 7 / ۱۴
۲۸ / 20 / ۲۷	۲۷ / 19 / ۲۶	۲۶ / 18 / ۲۵	۲۵ / 17 / ۲۴	۲۴ / 16 / ۲۳	۲۳ / 15 / ۲۲	۲۲ / 14 / ۲۱
					۳۰ / 22 / ۲۹	۲۹ / 21 / ۲۸

عقرب - لړم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ / 27 / ۴	۴ / 26 / ۳	۳ / 25 / ۲	۲ / 24 / شوال المکرم	۱ / 23 / ۳۰		
۱۲ / 3 / ۱۱	۱۱ / 2 / ۱۰	۱۰ / November / ۹	۹ / 31 / ۸	۸ / 30 / ۷	۷ / 29 / ۶	۶ / 28 / ۵
۱۹ / 10 / ۱۸	۱۸ / 9 / ۱۷	۱۷ / 8 / ۱۶	۱۶ / 7 / ۱۵	۱۵ / 6 / ۱۴	۱۴ / 5 / ۱۳	۱۳ / 4 / ۱۲
۲۶ / 17 / ۲۵	۲۵ / 16 / ۲۴	۲۴ / 15 / ۲۳	۲۳ / 14 / ۲۲	۲۲ / 13 / ۲۱	۲۱ / 12 / ۲۰	۲۰ / 11 / ۱۹
			۳۰ / 21 / ۲۹	۲۹ / 20 / ۲۸	۲۸ / 19 / ۲۷	۲۷ / 18 / ۲۶

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ / 24 / ۳	۲ / 23 / ۲	۱ / 22 / ذیقعده الحرام				
۱۰ / December / ۱۰	۹ / 30 / ۹	۸ / 29 / ۸	۷ / 28 / ۷	۶ / 27 / ۶	۵ / 26 / ۵	۴ / 25 / ۴
۱۷ / 8 / ۱۷	۱۶ / 7 / ۱۶	۱۵ / 6 / ۱۵	۱۴ / 5 / ۱۴	۱۳ / 4 / ۱۳	۱۲ / 3 / ۱۲	۱۱ / 2 / ۱۱
۲۴ / 15 / ۲۴	۲۳ / 14 / ۲۳	۲۲ / 13 / ۲۲	۲۱ / 12 / ۲۱	۲۰ / 11 / ۲۰	۱۹ / 10 / ۱۹	۱۸ / 9 / ۱۸
	۳۰ / 21 / ۳۰	۲۹ / 20 / ۲۹	۲۸ / 19 / ۲۸	۲۷ / 18 / ۲۷	۲۶ / 17 / ۲۶	۲۵ / 16 / ۲۵

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۱ / 22 / ذیحجه الحرام						۳۰ / 20 / محرم الحرام
۸ / 29 / ۸	۷ / 28 / ۷	۶ / 27 / ۶	۵ / 26 / ۵	۴ / 25 / ۴	۳ / 24 / ۳	۲ / 23 / ۲
۱۵ / 5 / ۱۵	۱۴ / 4 / ۱۴	۱۳ / 3 / ۱۳	۱۲ / 2 / ۱۲	۱۱ / January / ۱۱	۱۰ / 31 / ۱۰	۹ / 30 / ۹
۲۲ / 12 / ۲۲	۲۱ / 11 / ۲۱	۲۰ / 10 / ۲۰	۱۹ / 9 / ۱۹	۱۸ / 8 / ۱۸	۱۷ / 7 / ۱۷	۱۶ / 6 / ۱۶
۲۹ / 19 / ۲۹	۲۸ / 18 / ۲۸	۲۷ / 17 / ۲۷	۲۶ / 16 / ۲۶	۲۵ / 15 / ۲۵	۲۴ / 14 / ۲۴	۲۳ / 13 / ۲۳

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ / 26 / ۷	۵ / 25 / ۶	۴ / 24 / ۵	۳ / 23 / ۴	۲ / 22 / ۳	۱ / 21 / ۲	
۱۳ / 2 / ۱۴	۱۲ / February / ۱۳	۱۱ / 31 / ۱۲	۱۰ / 30 / ۱۱	۹ / 29 / ۱۰	۸ / 28 / ۹	۷ / 27 / ۸
۲۰ / 9 / ۲۱	۱۹ / 8 / ۲۰	۱۸ / 7 / ۱۹	۱۷ / 6 / ۱۸	۱۶ / 5 / ۱۷	۱۵ / 4 / ۱۶	۱۴ / 3 / ۱۵
۲۷ / 16 / ۲۸	۲۶ / 15 / ۲۷	۲۵ / 14 / ۲۶	۲۴ / 13 / ۲۵	۲۳ / 12 / ۲۴	۲۲ / 11 / ۲۳	۲۱ / 10 / ۲۲
				۳۰ / 19 / صفرالمظفر	۲۹ / 18 / ۳۰	۲۸ / 17 / ۲۹

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ / 23 / ۵	۳ / 22 / ۴	۲ / 21 / ۳	۱ / 20 / ۲			
۱۱ / 2 / ۱۲	۱۰ / March / ۱۱	۹ / 28 / ۱۰	۸ / 27 / ۹	۷ / 26 / ۸	۶ / 25 / ۷	۵ / 24 / ۶
۱۸ / 9 / ۱۹	۱۷ / 8 / ۱۸	۱۶ / 7 / ۱۷	۱۵ / 6 / ۱۶	۱۴ / 5 / ۱۵	۱۳ / 4 / ۱۴	۱۲ / 3 / ۱۳
۲۵ / 16 / ۲۶	۲۴ / 15 / ۲۵	۲۳ / 14 / ۲۴	۲۲ / 13 / ۲۳	۲۱ / 12 / ۲۲	۲۰ / 11 / ۲۱	۱۹ / 10 / ۲۰
			۲۹ / 20 / ربیع الاول	۲۸ / 19 / ۲۹	۲۷ / 18 / ۲۸	۲۶ / 17 / ۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د چنگاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترۍ له مخې ډك كړئ.

June 2006 July			سرطان - چنگاښ ۱۳۸۵			جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر
جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ ۲۶ 23	۱ ۲۵ 22					۳۱ ۲۵ 22
۹ ۳ 30	۸ ۲ 29	۷ 28	۶ ۳۰ 27		۴ ۲۸ 25	۳ ۲۷ 24
۱۶ ۱۰ 7	۱۵ ۹ 6			۱۲ ۶ 3	۱۱ ۵ 2	۱۰ ۴ July
۲۳ ۱۷ 14	۲۲ ۱۶ 13		۲۰ ۱۴ 11	۱۹ ۱۳ 10		
		۲۸ ۲۲ 19	۲۷ ۲۱ 18			۲۴ ۱۸ 15

۲- د جنترۍ له مخې د كال كومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د كال كومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د كال كومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترۍ كې د زمرې د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له كومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- د زمري د میاشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاریخونه دي؟

۷- د اونۍ ورځې د جنتري له مخې ولیکئ.

۸- د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنتري له مخې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

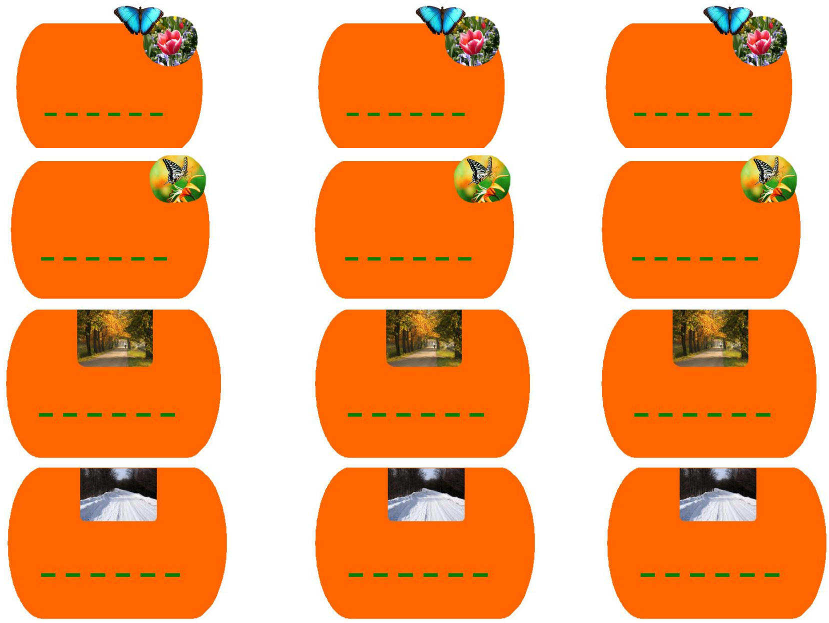

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زیږیدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کیږي.

پوښتنې:

١. څوک ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کیږي؟
٢. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کیږي؟
٣. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

ګرانو زده‌کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په ګیلنو، په مایع دواګانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوې وي.

نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کیږي، که چیرې ۴ معمولي ګیلاسه اوبه په یوه لوښي او یا یوه جګ کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کیږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي ګیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توګه ومنئ، دتیلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا ګیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

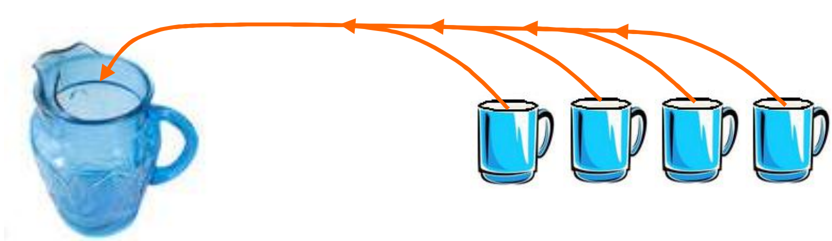

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ لیترو تیلو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي، یو لیتر شیدې څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۶- د (اُ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ.

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (اُ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د يو رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ٦ عدد د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

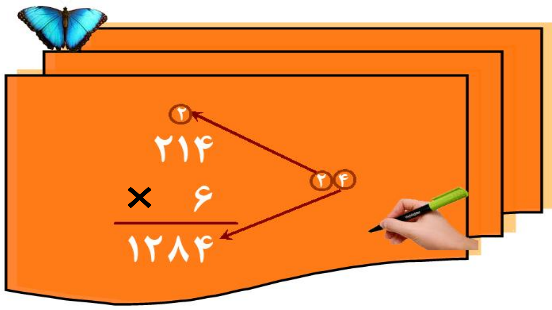

(٦ × ۴=۲۴)

د ۲۴ د عدد د يويز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې په سر ليکو.

دويم: د ٦ عدد د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ۱) +۲=۸

يا ٦ + ۲ = ۸

چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم: د ٦ عدد د عدد په سليزوکې چې ۲ دی ضربوو ۱۲=(۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

کورنی دنده

د ۷۰۲ عدد په ۴ کې ضرب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۶۵۴	۷۴۵	۳۴۱
× ۷	× ۶	× ۵
☐	☐	☐

۵- له لاندې مثال نه په ګته اخستنې، سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱ ۵ ۶

مثال :

$$\begin{array}{r} ۳۸۷۲ \\ \times \quad ۸ \\ \hline ۳۰۹۷۶ \end{array}$$

۹۶۰۴	۶۰۰۲	۱۲۸۴
× ۷	× ۸	× ۵
☐	☐	☐

۶ - لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲	۵۱۴	۱۱۷۸	۷۰۴۳
× ۶	× ۷	× ۵	× ۸
☐	☐	☐	☐

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴	۶۰۰۲	۹۰۴۴
× ۴	× ۹	× ۸
☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عـددونو کـې ضـرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چـې د ٦ عـدد دی د یـوه رقمـي او دوه رقمي عـددونو د ضـرب پـه ډول سـره ضـربوو چـې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
  ۲۳
× ۱٦
-----
 ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عـدد دی د ۲۳ پـه عـدد کـې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چـې د ضـرب د حاصل د ۳ رقم یې د لـسیزو د مرتبـې لانـدې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کـې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصـل پـه لاس راوړو، پـه نتیجـه کـې د ۳٦۸ عـدد حاصل کیږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عـددونو د ضـرب حاصـل دی.

```
   ۲۳
 × ۱٦
------
  ۱۳۸
+ ۲۳
------
  ۳٦۸
```

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۲۵        ۱۹        ۱۵
× ۱۱      × ۱۳      × ۲۱
-----     -----     -----
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

۴۰ × ۳۰ =?

لومړی حالت:

```
    ۴۰
 ×  ۳۰
 ------
    ۰۰
 + ۱۲۰
 ------
  ۱۲۰۰
```

دویم حالت:

۴۰× ۳۰ =?

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعنې (۴ × ۳=۱۲)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو، لکه: ۴۰ × ۳۰=۱۲۰۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

```
   ۸۰        ۹۸         ۱
 × ۷۰      × ۶۰        ۶۳۰
 -----     -----     ×  ۴۰
                     ------
                     ۲۵۲۰۰

   ۳۰۰       ۱۰۰۰
 ×  ۷۰     ×  ۱۰۰
 ------    -------
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

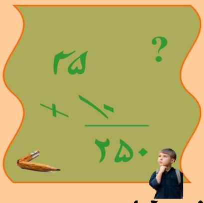

الف : ۳۰ او ۴۰   ذ : ۱۰ او ۲۰۰

ب : ٦۱ او ۹۰   ر : ٦۳ او ۱۰۰

د : ٦۰ او ۳۰۰   ز : ۱۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځايونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمير سره ډك کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [۰] ٦۰×۷

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵   الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷۰×٦

د: ۷۳۰۰= ×۷۳ [ ] ۱   ب: ٦۵۰= [ ] ٦۵×۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي وليکئ، بيا يې يو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

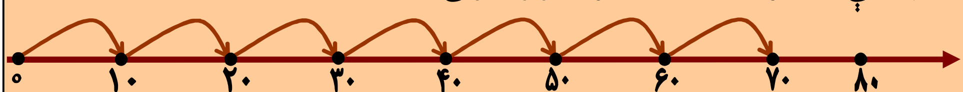

_____ × _____ = _____

ب: لاندې عددونه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
× ۲۲	× ۳۵	× ۲۷	× ۴۰
☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوڅلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

۷۶۵
× ۵۸
۶۱۲۰
+ ۳۸۲۵
۴۴۳۷۰

مثال: غواړو چې د ۷٦٥ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د۵۸ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷٦٥ په عدد کې ضربوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په ۷٦٥ عددکې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یویز رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳۶	۶۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ۶۷	× ۹۶	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ۶۲
□	□	□	□	□	□	□

کورنۍ دنده

۷۲۵	۹۱۰
× ۲۰	× ٦٢
□	□

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

٧٦۴ × ٧٣	١٧٣ × ٦۴	١٠١ × ٧٣	٩٠٠ × ١٠
٧٠۴ × ٦٢	١٠٢ × ۴۴	١٩٨ × ٨٧	٦٨٧ × ٩٨

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منهو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې ځغاستې په سیالۍ کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو ګرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنی دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

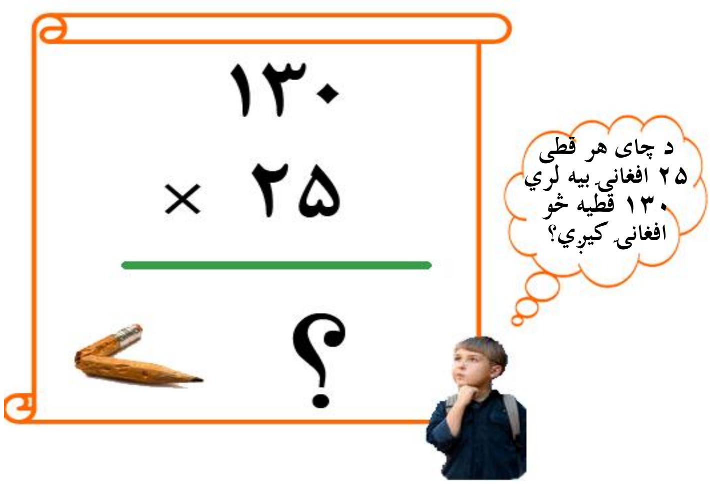

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، ورې ډبرې او یا نور محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. $١٢-٣=٩$
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. $٩-٣=٦$
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. $٦-٣=٣$

$٣-٣=٠$

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو وارې سرته رسول شوې ده؟
- د څو وارې ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور وارې تفریق شوی او یا ۳ څلور وارې د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

$$١٢ \div ٣ = ٤$$

مقسوم ← ۱۲، مقسوم علیه ← ۳، د تقسیم حاصل ← ۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

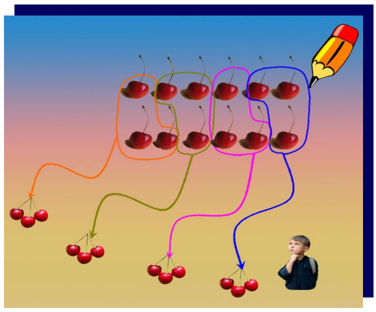

۱۲÷۴=○

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

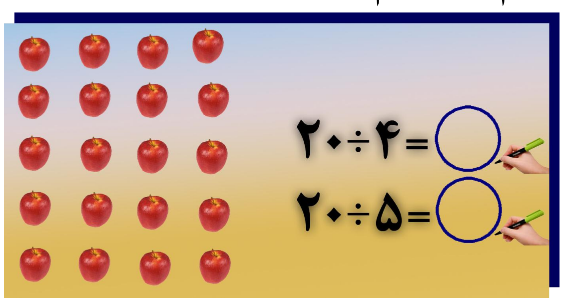

۳. دپورته شکل له حل شوي پوښتني څخه په ګټې اخیستني سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

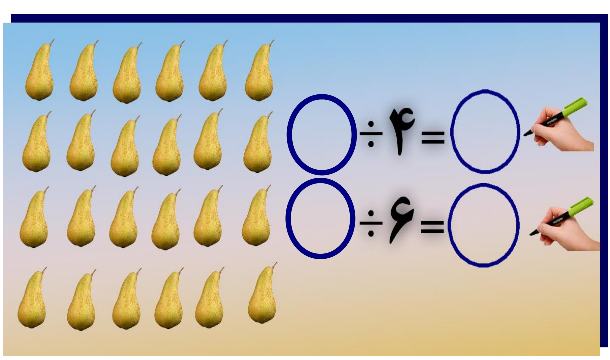

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

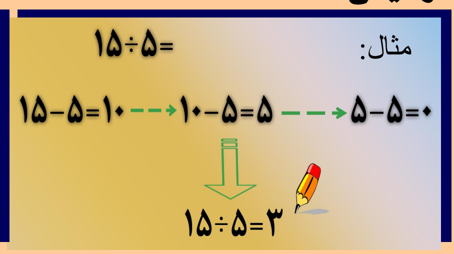

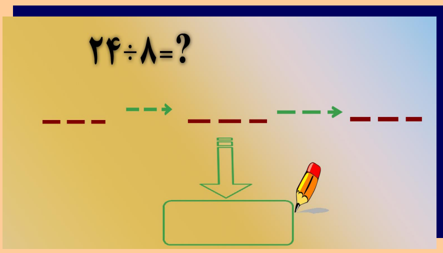

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ .

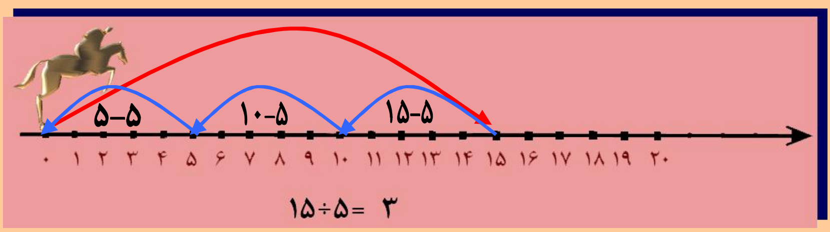

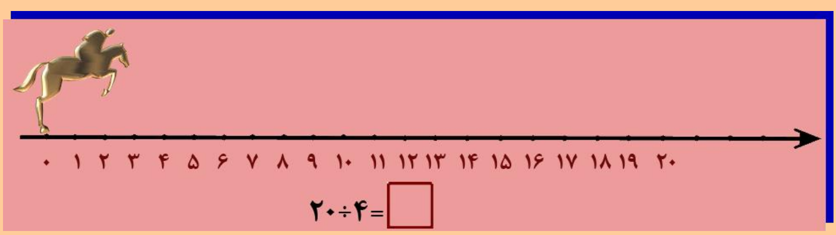

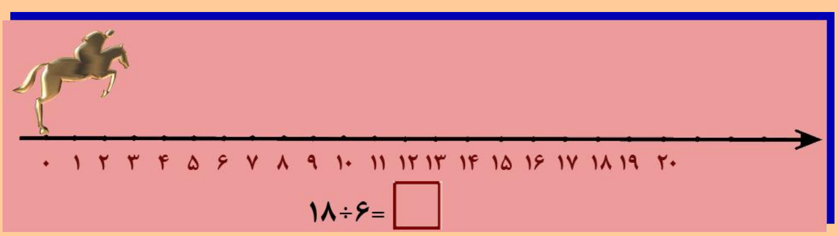

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ؟=۴÷۱٦ افادې د تقسیم حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېم څلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسیم په یوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په یو رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو،لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼ خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي.

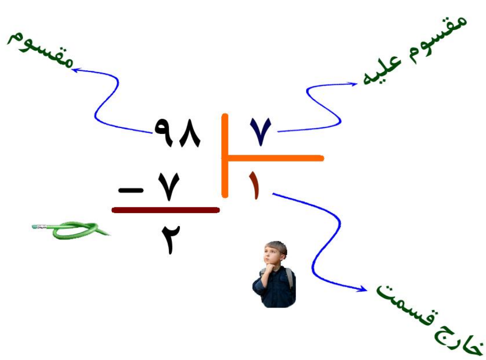

بیا ۸ را کښته کووا و د تفریق د حاصل ښی خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ویشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخیستنې سره پوهیږو چې ۲۸ = ۷ × ۴ کیږي.

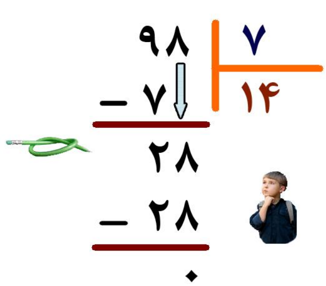

د ۴ عددپه خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې یې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او له ۲۸ څخه یې تفریقوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر(پاتې) او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸
نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

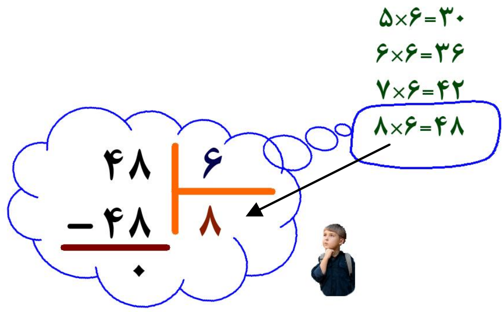

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

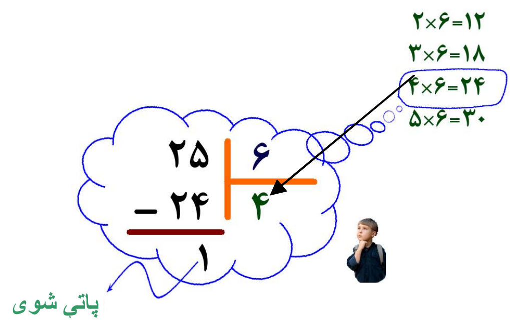

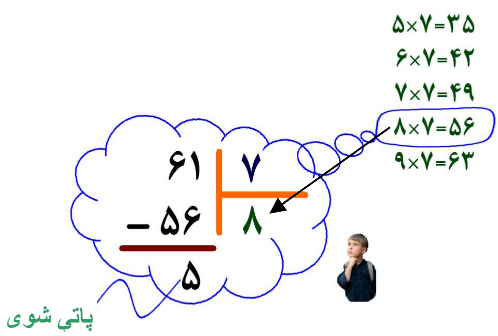

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچوکې حل کړئ.

۷۲ | ۹

۶۳ | ۸

۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیداکړئ.

۲۲ | ۷

۲۸ | ۷

۳٦ | ۸

۴۹ | ۷

٦۷ | ۸

۳۴ | ۴

۳۲ | ۸

۴٦ | ٦

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

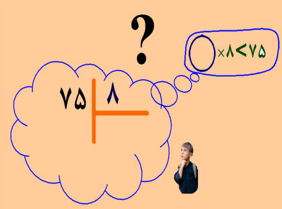

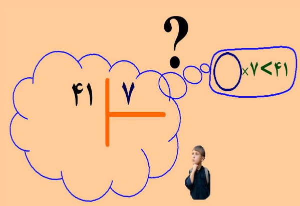

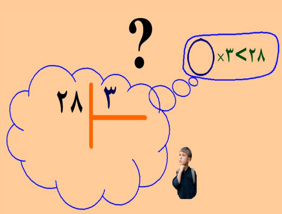

کورنۍ دنده

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۵۵ | ۵

۹۴ | ۴

۴۲ | ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کښينوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ٦٨ تنو لپاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ ټوله کتابچو ته اړتيا ولري، ٥٦ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ٨٦ کيلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلي شي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټر کې د سړيو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټر کې څو تنه ناست دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلور خلویشتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسیم په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: د ۶۹۳ عدد په ۳ باندې ویشو.

حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنی ۶ د ۳ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ۲ کیږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې د ۶ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

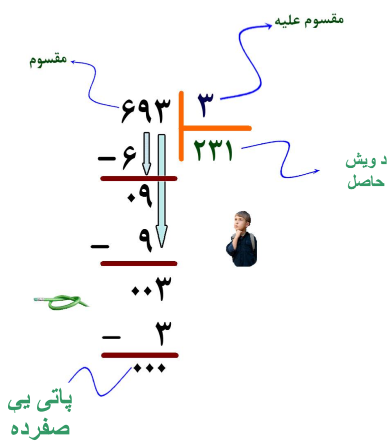

په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو، په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

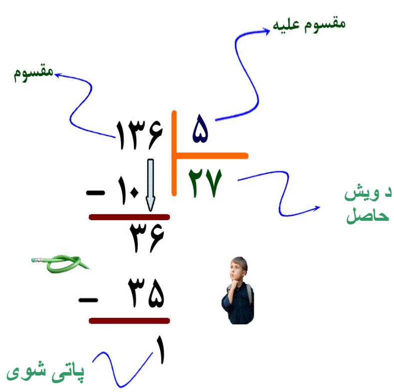

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ۱۳ کیږي، په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دی. ۲ په ۵ کې ضربوو، د ضرب حاصل یې له ۱۳ څخه تفریقوو چې د تفریق حاصل یې ۳ کیږي، اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ۶ را کښته کوو د۳۶عدد حاصلیږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش حاصل یې ۷ کیږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریقوو په پای کې لیدل کیږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

۵۷۴ | ۸
۵٦ | ۷۱
ـــــ
۱۴
ـ ۸
ـــــ
٦ پاتې

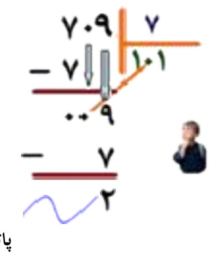

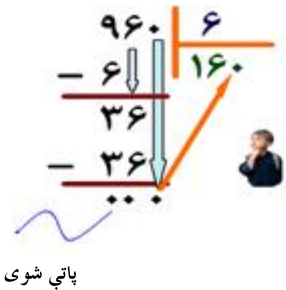

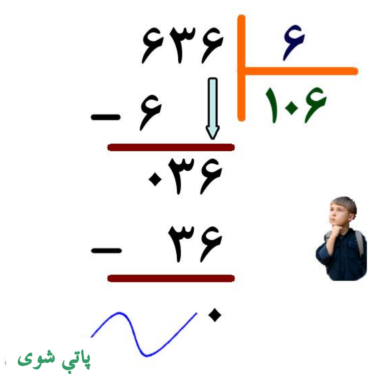

خرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنۍ دنده

تقسیم کړي.

۲۸۴ | ۶

۴۵۲ | ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسيم عمليې سرته ورسوئ؟

۹ ـ ۱۷۰	۷ ـ ٦٦	٦ ـ ۴۱	۵ ـ ۸٦۷
۳ ـ ۲۸۵	۸ ـ ۱٦۸	۱ ـ ۳۷۵	۱ ـ ۴۲۰
۸ ـ ۴۹۸	۷ ـ ۱۰۰	۷ ـ ۷۰۹	٦ ـ ۹٦۰

۲- يوه بزگر ۹۸۰ کيلو گرامه غنم حاصل واخيست، که چيرې نوموړی بزگر د ورځې ۷ کيلو گرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- يوه بڼوال ۸۰۱ کيلو گرامه زردآلو حاصل واخيست، که چيرې وغواړي هغه په ۹ کيلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتيا پيدا کوي. د اړتيا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲ ـ ٦۷۳	۳ ـ ۱۰۷	۵ ـ ۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عملیې د یو بل په واسطه وآزمايي.

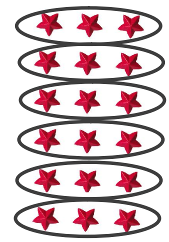

۱۸÷۶=۳

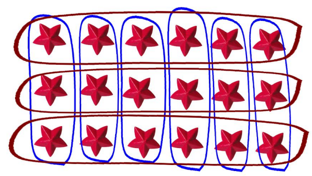

۱۸÷۳=۶

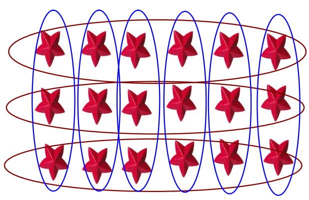

۶×۳=۱۸

د ضرب او تقسیم د آزمويلو د عمليو په كار ولو سره ليكلی شو چې:

۵×٦=۳۰ | ۷×۴=۲۸ | ۱۱×٦+۲=?

۳۰÷٦=۵ | ۲۸÷۴=۷ | ٦٦+۲=٦۸

۳۰÷۵=٦ | ۲۸÷۷=۴

٦۸ ÷ ٦ = ۱۱

٦۸
- ٦
―――
۸
- ٦
―――
۲

د پورتنيو پوښتنو له حل څخه نتيجه اخستلای شو، كه چيري د ضرب حاصل دضرب په يوه جز باندي و ويشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، كه چيري مقسوم عليه په خارج قسمت كې ضرب او له پاتي شوي عدد سره يې جمع كړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنی دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او هغه له پاره د وېش يا تقسيم دوه عمليې وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = ۹	۷۲ ÷ ۹ = [ ]
۵۴ ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = [ ]
٦ × ۹ = ۵۴	[ ] × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = [ ]	۲۱ ÷ ۳ = [ ]
[ ] ÷ ۸ = ۴	[ ] ÷ ۷ = ۳
[ ] × ۸ = ۳۲	۳ × [ ] = ۲۱

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

۷×۸= ۵٦	۹×۸= ۷۲	۹×۷= ٦۳
۵٦÷۸= [ ]	۷۲÷۸= [ ]	٦۳÷۷= [ ]
۵٦÷۷= [ ]	۷۲÷۹= [ ]	٦۳÷۹= [ ]

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ او تش ځایونه یې ډك کړئ.

خارج قسمت — مقسوم علیه — مقسوم

۱۵ ÷ ۳ = ۵

۳ × ۵ = ۱۵

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ | ۸	۶۴۰ | ۵	۹۷۲ | ۸
۱۰۰ | ۹	۱۰۵ | ۸	۷۰۶ | ۶

۵- د ۵ متره تیوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده، د یوه متر تیوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره تیوکر وابودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره تیوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵۶۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦٠٩ | ۸	٦١١ | ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم فصل
کسر

شپږ ځلوېښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به ۱/۲ د يوه شي د نيمايي په توګه، ۱/۳ د يوه شي د دريمي برخې په توګه. او ۲/۳ د يوه شي دوه دريم برخې په توګه وپيژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ يوه مڼه په دوو مساوي برخو وويشو په حقيقت کې مومڼه نيمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې ليکل کيږي: ۱/۲

که مونږ يوه مڼه په درې مساوي برخو وويشو او له هغې څخه يوه برخه واخلو دريمه برخه داسې ښودل کيږي. ۱/۳

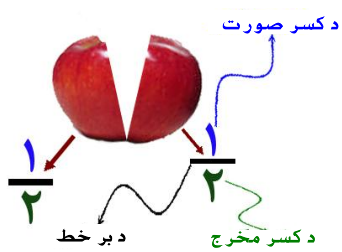

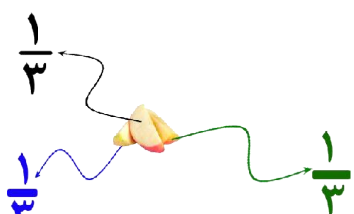

که چيرې د يوې مڼې له دريو برخو څخه يوه برخه په يوه قاب کې او دوه برخې يې په بل کې کښېږدو داسې ليکو:

الف: ۱/۳ برخه په يوه قاب کې

۱/۳

ب: ۲/۳ برخې په بل قاب کې

۲/۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

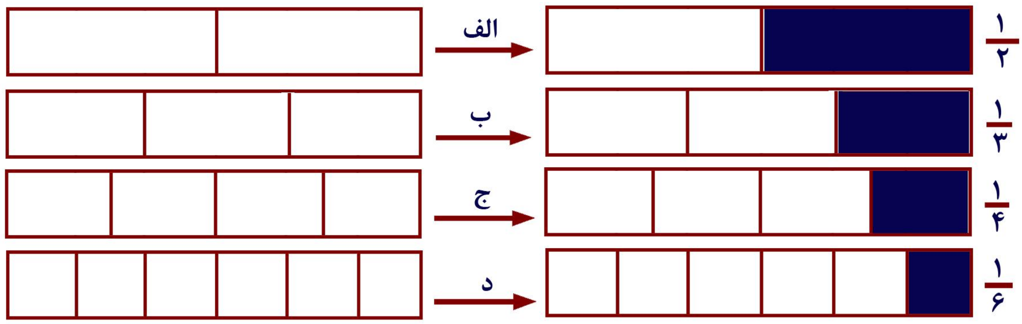

د الف په شکل کې د $\frac{۱}{۲}$ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{۱}{۳}$ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{۱}{۴}$ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{۱}{۶}$ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې لپاره چې تا سو د يوه کسر د ليکلو سره ښه بلدتيا پيدا کړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

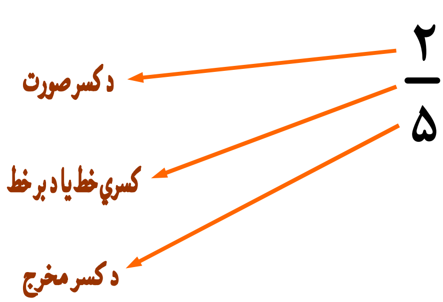

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

١- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپینو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې ښیاست او ویې لیکئ.

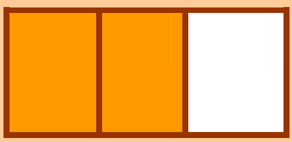

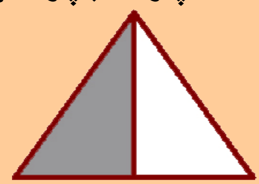

______ ______ ______ ______

توره سپینه سپینه توره

٢- لاندې جدول بشپړ کړئ.

کسر	صورت	مخرج
$\frac{١}{٢}$	١	٢
$\frac{٢}{٣}$		
$\frac{٣}{٥}$		
$\frac{٤}{٥}$		
$\frac{٥}{٦}$		

کورنی دنده

د $\frac{٢}{٥}$، $\frac{٤}{٥}$، $\frac{٢}{٣}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۱	۲	٦	۵	۴	۳	صورت
٦	۵	۷	۸	۷	۴	مخرج
					$\frac{۳}{۴}$	اړوند کسر

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ .

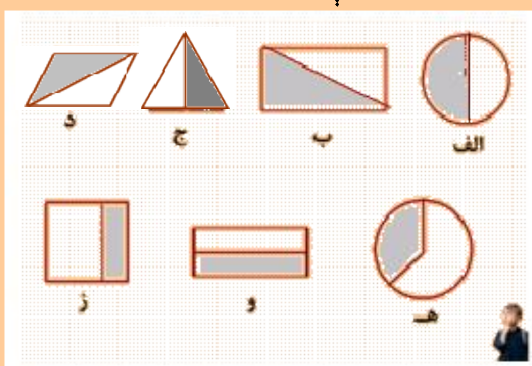

۵- کوم شکل پـه درې مـساوي برخـو ویـشل شـوی دی، د هغـه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

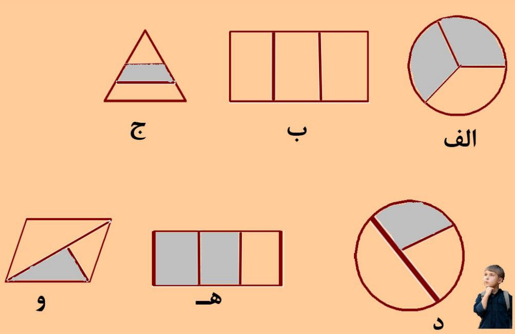

کورنی دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو.

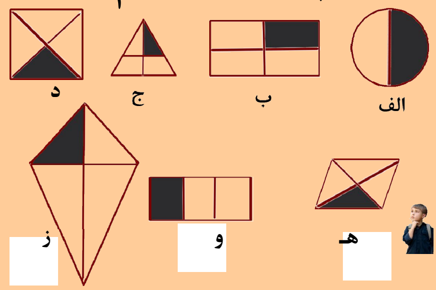

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

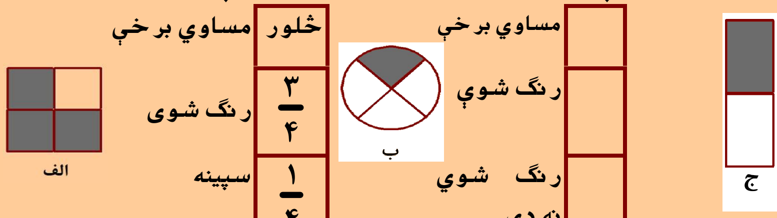

الف		ب		ج	
مساوي برخې	څلور	مساوي برخې		مساوي برخې	
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$	رنګ شوې		رنګ شوې برخې	
سپینه	$\frac{۱}{۴}$	رنګ شوې نه دي		سپینې برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوې برخې په کسر سره ولیکئ.

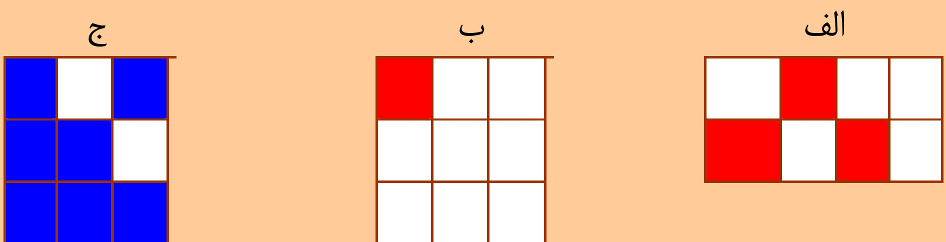

الف		ب		ج	
مساوي برخې		مساوي برخې		مساوي برخې	
رنګ شوې برخې		رنګ شوې برخې		رنګ شوې برخې	
سپینې برخې		سپینې برخې		سپینې برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٩- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ.

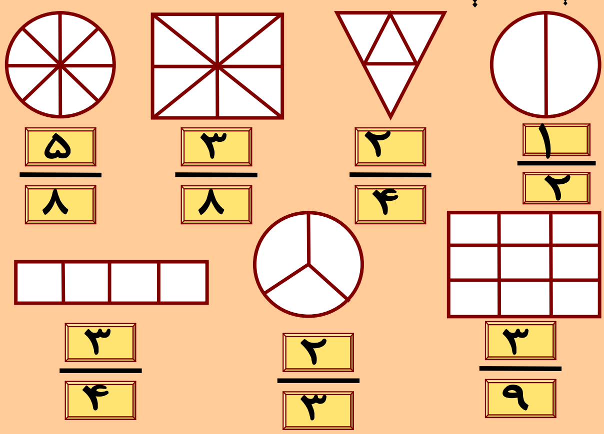

١٠- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکئ.

٨/٩ 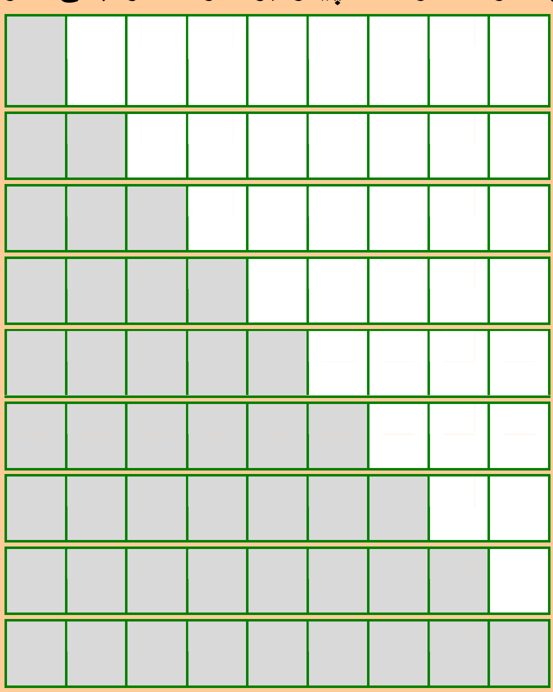 ١/٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

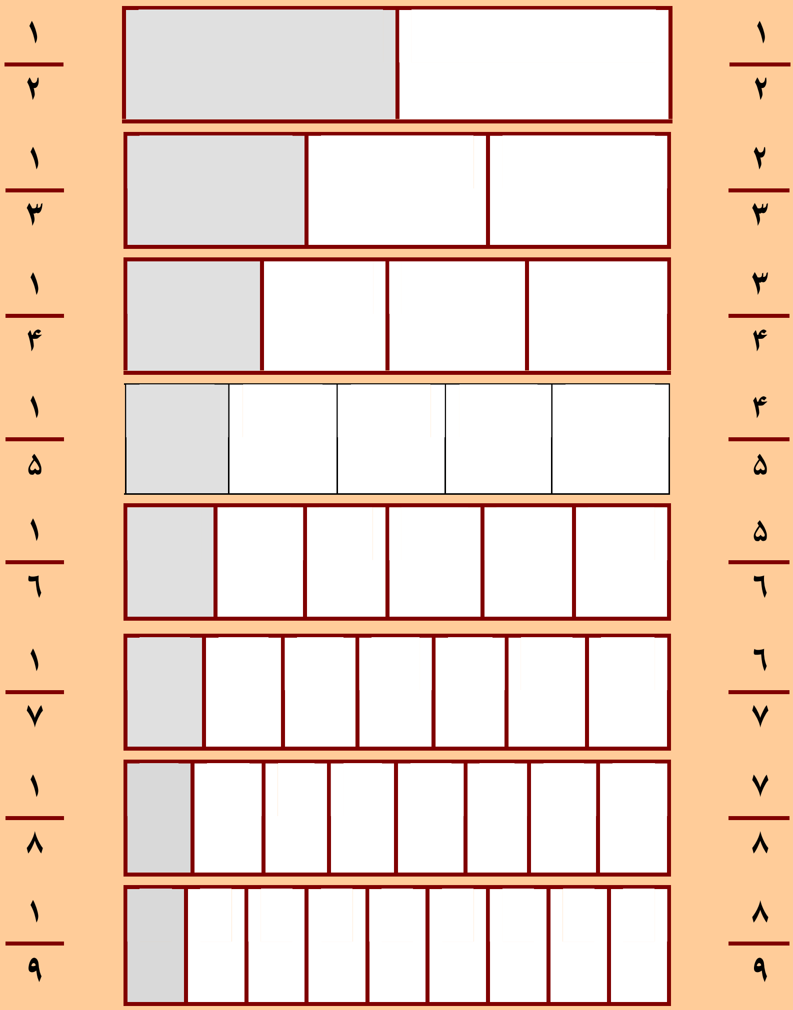

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴- د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست، رنګ شوې اوسپینې برخې سره پرتله کړئ او د $>$،$<$ او $=$ نښو په واسطه یې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

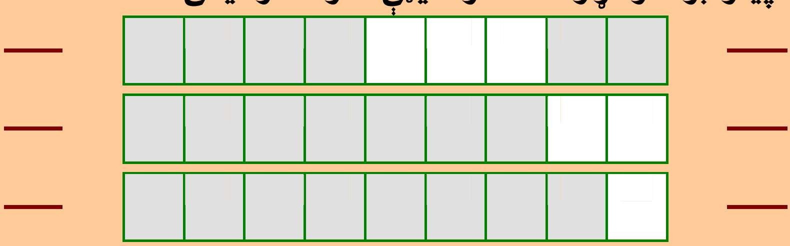

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شویو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرتله کړئ .

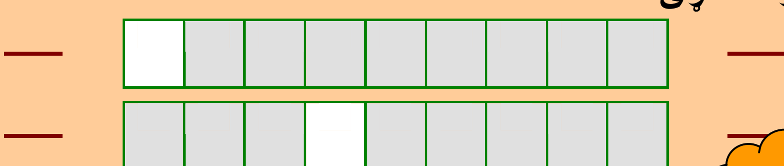

کورنۍ دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکۍ او پرتله یې کړئ.

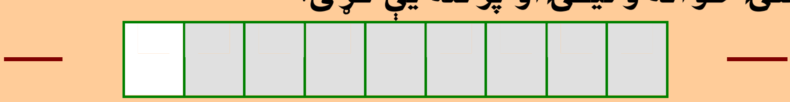

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او ووایاست چې څومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وښیاست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې یې تورې کړې، څومه برخه یې سپینه پاتې ده؟ د رسم په واسطه یې وښیاست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

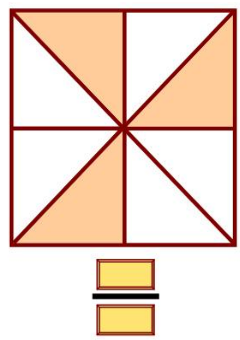

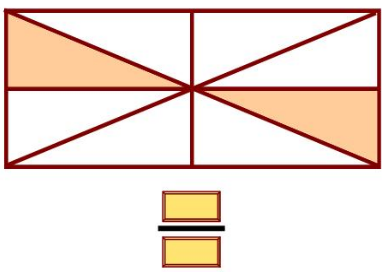

۴- یو لیتر اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه یې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنګه جلا کوئ؟

۷- د <، > او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ☐ ۲ کیلو ګرامه

ب: ۳ کیلو ګرامه ☐ ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه ☐ نیم کیلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ☐ ۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوتن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړي معلومې کړئ چې څو گرامه وریژې یې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره درلودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دریو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت

ب: د وره لوړوالی

ج: اوبه

د: بوره

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځاییږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ منو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library